

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1928.

Andra kammaren.

Nr 10.

Måndagen den 13 februari.

Kl. 3.30 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice tal-
mannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 7 innevarande februari.

§ 2.

Föredrogs nedannämnda å kammarens bord vilande Kungl. Maj:ts pro-
positioner; och hänvisades därvid

till bevillningsutskottet propositionen, nr 24, angående godkännande av ett
mellan Sverige och de Socialistiska Rådsrepublikernas Union avslutat avtal,
med tillhörande slutprotokoll, angående ryska handelsdelegationens i Stockholm
rättigheter och skyldigheter;

till statsutskottet propositionen, nr 52, angående bidrag till vissa kostnader
för skolundervisning åt barn till befattningshavare vid telegrafverkets radio-
pejlstationer m. m.;

till bankoutskottet propositionen, nr 42, angående pension åt arbetaren vid
mynt- och justeringsverket A. Hjorth;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 54, angående vissa ändringar i
den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande
varor fogade tulltaxa i vad angår vissa driv- och transportremmar m. fl. varu-
slag; och

till statsutskottet propositionen, nr 55, angående efterskänkande i vissa fall
av kronans rätt till danaarv.

Vidare föredrogs propositionen, nr 56, angående rätt att med civil befatt-
ning förena beställning å arméns och marinens övergångsstaten; och remitte-
rades propositionen, såvitt den anginge pensionsväsendet till bankoutskottet,
i vad den rörde jordbruksärenden till jordbruksutskottet och i övrigt till stats-
utskottet.

§ 3.

Herr *Andersons* i Linköping på kammarens bord liggande motion, nr 417,
som nu föredrogs, överlämnades till bevillningsutskottet.

§ 4.

Avlämnades följande Kungl. Maj:ts propositioner, nämligen:
av herr statsrådet *Rosén* propositionen, nr 57, angående pensionering a
vissa i försvarsväsendets tjänst anställda eller förut anställda personer; och
av herr statsrådet *Hamrin* propositionen, nr 58, angående fortsatt bevarande
i svensk ägo av vissa stenkolsfyndigheter å Spetsbergen.

Dessa propositioner bordlades.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtande, nr 20, i anledning av
Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för bistånd till återupp-
rättande av viss industriell verksamhet i Nederkalix socken.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Bergström* i Hälsingborg
under 7 dagar från och med denna dag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.37 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Tisdagen den 14 februari.

Kl. 3.30 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice tal-
mannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 8 innevarande februari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att riksdagsmannen i andra kammaren herr Karl Anton Edvard Bergström
på grund av katarr i luftvägarna och akut njurinflammation är i behov av
ledighet från riksdagsarbetet under 3 veckor intygas.

Stockholm den 13 februari 1928.

Israel Holmgren.

§ 3.

Herr statsrådet *Rosén* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 59, angående pensionsförhöjning åt kaptenen i kustartilleriets reserv
August Karl Julius Saloman;

nr 60, angående pension åt fyra förutvarande båtsmän;

nr 61, angående utförande av vissa tätningsarbeten m. m. vid ammunitions-
förrådet å Stora Fjäderholmen;

nr 62, angående vissa förbättrings- och moderniseringsarbeten å äldre under-
vattensbåtar;

nr 63, angående utbyte av mark mellan kronan och vissa enskilda personer
i Boden; och

nr 64, angående inköp av vissa markområden i den s. k. Djurgårdsstaden.

Dessa propositioner bordlades.

§ 4.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposi-
tioner; och hänvisades därvid

till bankoutskottet propositionen, nr 57, angående pensionering av vissa i
försvarsväsendets tjänst anställda eller förut anställda personer; och

till statsutskottet propositionen, nr 58, angående fortsatt bevarande i svensk
ägo av vissa stenkolsfyndigheter å Spetsbergen.

§ 5.

Statsutskottets härpå föredragna utlåtande nr 20 bordlades åter.

§ 6.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från första lagutskottet:

nr 15, i anledning av väckt motion angående beredande av rätt för kvinnor att söka och innehava klockarbefattning;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 april 1926 om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län; och

nr 17, i anledning av väckt motion angående lagstiftning om inskränkning av tiden för skörd av lingon; samt

från andra lagutskottet, nr 18, i anledning av väckta motioner om förlängt anstånd med ordnandet av de i 31 § lagen om fattigvården omförmälda anstalter.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Ericson</i> i Boxholm	under 7 dagar fr. o. m. den 15 febr.,			
» <i>Ljunggren</i>	» 5 » » » 15 »			
» <i>Johansson</i> i Sollefteå	» 4 » » » 15 »			
» <i>Larson</i> i Tönnersa	» 7 » » » 15 »			
» <i>Karlsson</i> i Vätö	» 3 » » » 16 »			
» <i>Herou</i>	» 6 » » » 14 »			och
» <i>Fast</i>	» 2 » » » 15 »			.

§ 9.

Ordet lämnades härefter till herr **Hagman**, som yttrade: Herr talman! Jag ber att få hemställa, att kammaren måtte besluta, att statsutskottets utlåtande, nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för bistånd till återupprättande av viss industriell verksamhet i Nederkalix socken måtte å föredragningslistan för morgondagens plenum komma först bland två gånger bordlagda ärenden.

Denna hemställan bifölls.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.39 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 15 februari.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Avlämnades följande Kungl. Maj:ts propositioner, nämligen:

av herr statsrådet *Almkvist* propositionerna:

nr 68, angående överlåtelse till lantförsvaret av kronoegendomarna $\frac{1}{2}$ mantal Broby nr 1 och $\frac{5}{8}$ mantal Kvarnberga nr 1 i Åkers socken av Södermanlands län m. m.;

nr 72, angående pensionsförbättring åt vissa månadslönare vid marinen;

nr 73, angående tilläggspension åt kaptenen i Västmanlands regementes reserv, majoren i armén C. M. Tottie;

nr 70, angående vissa ändringar med avseende å fortsättningsskolans anordnande; och

nr 75, angående anslag till underhåll av vetenskapsakademiens, av makarna Mittag-Leffler donerade matematiska bibliotek;

av herr statsrådet *Pettersson* propositionerna:

nr 66, angående grunder för statsbidrag till uppförande och drift av tuberkulossjukvårdsanstalter i Västerbottens län; och

nr 67, angående lån för anordnande av skyddshem för flickor m. m.; samt

av herr statsrådet *von Stockenström* propositionerna:

nr 53, angående disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond; och

nr 65, angående statsbidrag till vissa trädgårdsutställningar.

Dessa propositioner bordlades.

§ 2.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bankoutskottet propositionerna:

nr 59, angående pensionsförhöjning åt kaptenen i kustartilleriets reserv August Karl Julius Saloman; och

nr 60, angående pension åt fyra förutvarande båtsmän; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 61, angående utförande av vissa tätningsarbeten m. m. vid ammunitionsförrådet å Stora Fjäderholmen;

nr 62, angående vissa förbättrings- och moderniseringsarbeten å äldre undervattensbåtar;

nr 63, angående utbyte av mark mellan kronan och vissa enskilda personer i Boden; och

nr 64, angående inköp av vissa markområden i den s. k. Djurgårdsstaden.

§ 3.

Ang.
återupprättan-
det av viss
industriell
verksamhet
i Nederkalix
socken.

Till avgörande företogs statsutskottets utlåtande, nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för bistånd till återupprättande av viss industriell verksamhet i Nederkalix socken.

I överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t uti en till riksdagen den 27 januari 1928 avlåten, till statsutskottet för förberedande behandling hänvisad proposition, nr 38, föreslagit riksdagen, hemställde utskottet, att riksdagen måtte medgiva, att vid lämnande av bistånd till återupprättande av viss industriell verksamhet i Nederkalix socken i Norrbottens län, för vilket ändamål 1927 års riksdag anvisat ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor, finge tilllämpas de grunder, som av departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för ovannämnda dag angivits.

Vid utlåtandet voro emellertid fogade reservationer:

av herrar *Hallin, Johan Bernhard Johansson*, andre vice talmannen *Nilsson* i Bonarp, *Olsson* i Blädinge, *Persson* i Fritorp och *Järte*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke måtte av riksdagen bifallas; samt

av herrar *C. Petrus V. Nilsson* och *Olsson* i Kullenbergstorp.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr andre vice talmannen **Nilsson**: Herr talman! När Kungl. Maj:ts proposition angående återupprättande av viss industriell verksamhet i Nederkalix socken förra året förelåg till behandling inom kammaren, yppades skilda meningar. Frågan har nu oväntat nog återkommit redan i år. Vid dess förberedande behandling inom statsutskottet har, som herrarna finna av det föreliggande utlåtandet, icke inom utskottet någon enighet kunnat åvägbringas, utan man har där gått på två linjer. Då jag är en av dem, som anslutit mig till den vid utlåtandet fogade reservationen, så skall jag tillåta mig att säga några ord med anledning av denna reservation.

Att Kungl. Maj:ts proposition förlidet år vann en knapp majoritet i denna kammare, en majoritet bestående av sex röster, det torde till äventyrs kunna sägas vara beroende på den omständigheten, att flera utav dem, som då avgåvo sina röster för Kungl. Maj:ts förslag, nödgades att göra detta för att undgå den då samtidigt föreliggande socialdemokratiska reservationen, vilken innebar ett anslag på icke mindre än fem miljoner kronor. På detta sätt uppstod i denna kammare en majoritet. Däremot vanns i första kammaren bifall utan votering.

Från olika håll uttalades emellertid farhågor för de konsekvenser, som kunde följa utav de ifrågasatta engagementen från det allmännas sida. För egen del var jag en av dem, som uttalade principiella betänkligheter. Det gällde då ett reservationsanslag av två miljoner kronor, därav att täckas av andra statsinkomster än lånemedel 500,000:— kronor och att täckas av lånemedel 1,500,000:— kronor.

Det var således med stor tvekan, som kammaren gick in för detta förslag; och till och med regeringen själv förklarade, att förslaget i och för sig var av en ganska »ovanlig beskaffenhet». Uti den skrivelse, som sedermera följde med anledning av riksdagens beslut, uttalade riksdagen, att domänstyrelsens medverkan till den blivande hjälpaktionen endast borde lämnas på ett fullt affärsmässigt sätt. Flera av dem som förra året tillhörde oppositionen framhöllo, att om riksdagen slog in på den sålunda anvisade vägen, skulle helt sä-

kert den ena miljonen efter den andra komma att tagas i anspråk i fortsättningen. Men det var ingen som kunde tänka sig, att denna fråga skulle återkomma redan i år, således året därpå, och att det redan nu skulle krävas ytterligare en miljon kronor. Och nu är detta likväl just vad som sker.

Jag vill fästa uppmärksamheten på att såväl regering som riksdagens revisorer och riksdagen själv vid många tillfällen framhållit såsom en bjudande nödvändighet, att statens affärdrivande verk skötas affärsmässigt. Och som jag redan har erinrat, gjorde riksdagen i fjol med hänsyn till den kredit, som då skulle lämnas av domänstyrelsen för avverkning till ifrågavarande industri, ett likadant uttalande. Nu har emellertid statsutskottet, på regeringens förslag, fallit ifrån denna uppfattning, något som är så mycket mera anmärkningsvärt, som domänstyrelsen icke har givits tillfälle att yttra sig i denna sak. Det är ju högst egendomligt, att då man förutsätter, att domänverket skall avstå från sina krav på bankgaranti och på full säkerhet, så anbefalles ämbetsverket detta, utan att verket dessförinnan blivit satt i tillfälle att yttra sig i saken.

Uppenbart är, att vi, som förra gången stodo tveksamma med hänsyn till Kungl. Maj:ts då föreliggande förslag, ha ännu mera grundad anledning att hysa en sådan tveksamhet denna gång, då det är fråga om ännu mycket sämre villkor för det allmännas vidkommande, än då var förhållandet.

Nu säger man, att det är icke fråga om att hjälpa ett industriellt företag, utan det är fråga om att hjälpa en nödlidande kommun. Detta synes mig vara en strid om ord. Den föreliggande kungl. propositionen avser »ändrade grunder för bistånd till återupprättande av viss industriell verksamhet i Nederkalix socken». Vad det gäller är fullt tydligt. Jag frågar: äro kammarrens ledamöter beredda att taga konsekvenserna av ett bifall till denna framställning? Skulle så vara fallet lär riksdagen komma att ställas inför ekonomiska uppgifter av betydande räckvidd, ty platser, där industrier gått till undergång och behöva återupprättas, torde icke saknas. Jag skall bara tillåta mig att erinra om ett sådant fall i detta sammanhang, nämligen från Skåne, där det i Maltesholm finns en cementfabrik, som sysselsätter åtminstone ett par hundra arbetare; denna fabrik har inköpts av en sammanslutning, som finner med sina intressen förenligt att nedlägga verksamheten därstädes. Det är klart, att detta kommer att bli synnerligen kännbart för de arbetare, som äro sysselsatta där och haft sin utkomst på platsen, där ha sina hus, sina fastigheter; kommunen har iklätt sig betydande skulder för upprättande av skolor just med hänsyn till denna industri, och så upphör den. Äro herrarna beredda att återupprätta industrin på t. ex. denna plats? Jag har bara velat framhålla detta såsom ett exempel på vart man nödvändigtvis kommer att driva hän, därest riksdagen slår in på denna väg.

Det är emellertid icke de ekonomiska uppoffringar, vilka i detta enskilda fall ifrågasättas från det allmännas sida — de må nu vara i och för sig betydande nog — utan det är frågans principiella innebörd, som inger de största betänkligheter. Det är huvudsakliga anledningen till mitt avslagsyrkande.

Ja, här skulle ju ytterligare mycket vara att tillägga, men jag skall nöja mig med vad jag redan anfört. Jag har därmed angivit, varför jag för min del icke anser mig kunna bifalla detta förslag.

Jag ber därför, herr talman, att med stöd av vad jag här yttrat få yrka avslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Häruti instämde herrar *Olsson* i Blädinge och *Persson* i Fritorp.

Herr *Olsson* i Kullenbergstorp: Herr talman! Då jag jämte en kamrat i statsutskottet avgivit en blank reservation vid detta utlåtande, så är jag väl

Ang.
återupprättan-
det av viss
industriell
verksamhet
i Nederkalix
socken.
(Forts.)

*Ang.
återuppräta-
det av viss
industriell
verksamhet
i Nederkalix
socken.
(Forts.)*

pliktig att angiva skälen, varför en sådan reservation har förekommit. Det förhöll sig nämligen så, att ärendet forcerades oerhört hastigt i statsutskottet, och när vi två inte precis kunde följa majoriteten där, så är det ju klart, att vi måste reservera oss. Men genom den hastighet, varmed saken bedrevs, hade vi riskerat, att om vi begärt reservationstid, vi kommit att stå hindrande i vägen för den hastiga behandling av frågan, som man ville ernå — av vad skäl det skulle gå så fort, vet jag ej. Sedan vände sig saken, så att man slog in på en saktare fart i statsutskottet, men då var det för sent för oss att begagna den uppkomna fristen, eftersom ingen av oss reserveranter tillhörde den avdelning inom statsutskottet, som behandlade ärendet i första hand. Och det var ju icke möjligt att skriva en motiverad reservation i en hast, och för övrigt förelåg så mycket arbete, att det torde vara ursäktligt, att motiveringen icke blev skriven.

Beträffande den andra föreliggande reservationen tyckte jag mig märka under debatten i utskottet, att det var huvudsakligen från den ekonomiska linjen, så att säga, som denna reservation utgick. När jag nu hörde en av undertecknarna av reservationen, herr andre vice talmannen, här även slå in på det organisatoriska i någon mån, så kan det ju hända, att om det skett redan i utskottet, man möjligen kunnat samla dem, som voro av olika mening mot majoriteten. Ty det som huvudsakligen föranlett reservationen från vår sida har just varit den organisatoriska linjen. Beträffande den ekonomiska delen av spørsmålet uttalade jag i fjol, att jag var visst icke omöjlig till att anslå penningar till att lätta de här tråkiga förhållandena i Kalixdalen, vad beträffar arbetslösheten och annat. Men jag uttalade mig då även för att med hänsyn till det sätt, varpå organisationen var föreslagen, ansåg jag mig icke under några omständigheter kunna vara med om saken. Och nu är ju förhållandet det, att man härvidlag gått fram med ytterligare skärpning i årets proposition, i det den här organisationen är gjord, så att säga, mera fullständig, än den syntes vara i fjol, då det berodde på Kungl. Maj:t att närmare ordna saken, och man således ej kunde veta, hur det skulle bli.

Nå, om vi nu avkläda denna sak en hel del känslökäl och dylikt och resonera rent affärsmässigt, så kan man ju icke komma ifrån, att det ändå blir staten, som blir företagaren. Men man har sökt ordna det så, att staten skulle teckna aktier för 500,000 kronor, och man skulle låna ut till aktietecknarna 1½ miljoner kronor, mot det att statens organ naturligtvis skulle ha rätt till dessa aktier som säkerhet. Ja, det är ju nästan detsamma, som när en bank lånar på aktier; går det för låntagaren, så är det bra, men går det icke, så är det banken, som har det hela. Och följaktligen tror jag ej man räknar mycket fel, om man säger, att det här nog måste betraktas som en mera juridisk konstruktion, hela denna omgång. Ty man får väl ändå reellt se det så, att det är staten, som övertager de där 2 miljonerna trots omgången; så ser åtminstone jag frågan. Formellt kan man naturligtvis krypa bakom och säga att det är aktietecknarna, men så som denna aktieteckning sker får man nog säga, att det ställer sig på annat sätt; ty den enskilda aktieteckningen gäller ju endast 150,000 kronor; om den blir fullt verkställd, kan man ej yttra sig om, men jag antar, att det blir fallet. Ja, det blir det hela, det enskilda intresset är 150,000 kronor på ett aktiekapital av 3,000,000 kronor, d. v. s. $\frac{1}{20}$. Nå, så är det den där andra skillnaden på 850,000, men den skulle ju Svenska handelsbanken taga som aktieteckning i stället för att den överlåter fastigheter och en del andra saker och ting. Jag antar att det blir här liksom i andra fall, när en bank har en fordran och det icke finnes någon möjlighet att få in den, åtminstone inom rimlig tid, det kan komma att inträffa att banken låter sin fordran övergå till aktieteckning. Så förmodar jag, att det förhåller sig även i detta fall. Då står det fast, att det blir följaktligen

svenska staten, Svenska handelsbanken plus de enskilda, representerande de 150,000, som skola driva dessa företag.

Ja, där har man ett exempel på, hur det går, när staten övertar produktionen, det kommer man icke ifrån. Det är ju en sak, som vi ha hört nu i ett par tjog år, hur lyckligt och bra det skulle bli, om staten övertog produktionen, så att denna ifrån att vara kapitalistisk gick över till att bli rent statlig. Och på samma gång man har hört det, så har man också fått höra det påståendet, att det är kapitalismen, som förstör produktionen eller åtminstone förorsakar, att denna icke går i den riktning, som den borde gå, när det är det allmänna, som övertager densamma. Och det är märkvärdigt nog att erinra sig, vilka som ha proklamerat den satsen; herrarna veta alltför väl varifrån de ha kommit.

Ser jag på detta utlåtande, så finner jag alla mina ärade kamrater i statsutskottet, som bekänna sig till den socialistiska tron, på den linjen, att man skall övertaga denna rörelse eller återupprätta den, men i sammanhang med vår största bank, som väl om någon får anses representera kapitalismen här i detta land.

Herr Hansson i Stockholm uttalade vid remissdebatten så synnerligen starkt, att det icke skulle vara någon öoverensstämmelse mellan ord och gärning. Ja, jag ber då verkligen, att han ett ögonblick måtte tänka på, om man härvidlag kan tala om en öoverensstämmelse mellan ord och gärning, såsom det proklamerats från den meningsriktning han tillhör. Jag har svårt för att kunna begripa att herrar socialdemokrater kunna gå med på en dylik organisation, mea det får ju bli deras ensak.

Jag har egentligen aldrig trott på det där lyckliga i att staten skulle övertaga produktionen, och jag ställer mig skeptisk därvidlag ännu. Men jag har alltid föreställt mig, att om det skulle bli fallet, så skulle det givetvis bli så, att staten skulle försöka att slå ned på de fetaste bitarna, först åtminstone. Här tycks man emellertid skola socialisera i en annan riktning, nämligen så, att man tar det som är misslyckat från den kapitalistiska produktionen, och låt vara att man här skall ha en bank till hjälp, så går man nu den vägen.

Är det verkligen meningen i fortsättningen, att herrarna skola socialisera på det här sättet? Ja, det där får man kanske icke ens något svar på, eller man svarar måhända, att varje dag har sin omsorg, och att man skall taga detta fall i betraktande alldeles isolerat ifrån allt annat. Men det tror jag knappast går att göra, ty vi kunna icke, som herr andre vice talmannen framhållit, komma ifrån konsekvenserna. Det är ju nämligen så, att en dylik inställelse av verksamhet skett på många ställen i vårt land och kan komma att alltjämt ske på flera ställen, detta kommer man ej ifrån, då man åberopar konsekvenserna, och man får nog se, hur det går, när man släpper efter litet grand på ett håll; det ha framförallt vi som sitta i statsutskottet erfarenheter av både bittida och sent. Jag tror ej man då kan alltid visa återhållsamhet. Nå, vad skola vi då göra i fortsättningen? Ja, det står åtminstone synnerligen oklart för mig, vad man skall gripa till; ty att man överhuvud taget skulle kunna driva alla verk, som fått lov att stoppa på detta sätt, det är väl ändå otänkbart, det låter sig väl ej göra.

Herr andre vice talmannen påtalade även, att han ansåg utredningen icke så stark, som den borde ha varit, framförallt därför att domänstyrelsen icke blivit hörd. Nå, jag kan förstå, varför denna styrelse icke blivit hörd, om man nämligen betraktar denna sak bara som en följsak av vad som beslöts i fjol och anser att det här gäller endast en liten förändring. Men jag kan icke finna, att det här rör sig om en så liten förändring. Ty det statskapital, som är intresserat den här gången, är ju nästan dubbelt mot vad som beslöts i fjol, och hela saken har kommit in på en annan bog. Framför allt skall nu

*Ang.
återupprättan-
det av viss
industriell
verksamhet
i Nederkalix
socken.*

(Forts.)

Ang.
återupprättan-
det av viss
industriell
verksamhet
i Nederkalix
socken.
(Forts.)

staten representeras både i styrelsen och i revisionen. Således: det markeras på allt sätt, att det är ett statsföretag, och det är just det, som gör, att jag anser mig personligen omöjlig att följa utskottet.

Jag föreställer mig, att om man hade lagt in den vilja och den plan, som, förmodar jag, ligger bakom det här företaget — i fjol var det ju tal om att staten skulle offra 2 miljoner, och i år är det tal om 4 eller litet mer, det är således mycket pengar, som det rör sig om, men det är ju också en stor ort och många arbetslösa — så skulle det varit möjligt framkomma på den vägen, att hela menigheten inom den rayon, det gäller, skött saken och staten lämnat pengarna mot vad formell säkerhet, staten kunnat få — helt naturligt *ingenting* i säkerhetsväg, reellt sett. Då hade man undgått en hel del av de besvärligheter, som här föreligger och som ovillkorligen måste förekomma allestädes, där man använder sådana tillkrånglade juridiska former, som här förordas. Jag har sett på åtskilliga andra håll, att det i fortsättningen blivit allt annat än trevligt. Vi ha ju ett annat statsföretag, Spetsbergen. Det har varit en stående fråga år från år, och vi ha den ju i år också på matsedeln. Jag fruktar, att den här historien blir likadan, att vi få den tillbaka varje år.

Jag har verkligen förundrat mig över en sak, och det är ministärens hållning. Då vi här i lördags diskuterade rederilänefonden, uppträdde herr statsrådet och chefen för finansdepartementet och gjorde synnerligen kraftigt gällande, att om den åskådning, som jag företrädde, eller att räntan borde sättas till $4\frac{1}{2}\%$, vunnit riksdagens bifall, så bleve det nödvändigt att bevilja ett visst anslag för att hålla ränteförlusten undan. Jag undrar — om finansministern ser den föreliggande frågan ur samma synpunkter — vad han egentligen i så fall tänker, att man skall hålla undan eventuella förluster med på anslagsvägen? Här skall ju användas lånemedel. Också de där $1\frac{1}{2}$ miljonerna äro direkta lånemedel — det förstår jag väl — och likaså beloppet 1 miljon. Det gör summa $2\frac{1}{2}$ miljoner kronor. Då undrar jag, om icke här bort göras något i den vägen, som finansministern framhöll i lördags. Jag tycker det ligger mycket närmare till hands här, ty jag antar, att om vi äro oeniga för övrigt, så äro vi väl eniga om att det var väl betydligt mer säkerhet med det vi resonerade om i lördags än med detta. Och lånemedel skall det ju vara beträffande detta också. Det är icke riktig konsekvens mellan finansministerns uppträdande den gången och regeringens ståndpunkt i denna fråga.

Men, som sagt, förlusten för staten är icke det huvudsakliga för mig, utan det huvudsakliga är, att jag ser ingen återvändo, om man verkligen går in för denna organisation, ty då är staten absolut tvungen till att driva detta verk i fortsättningen, det må peka hit eller dit, det må gå ekonomiskt lyckligt eller olyckligt. Då vill jag se efter, om det är möjligt att kunna sluta med det här företaget. Det vågar jag påstå, att det icke är.

I forna tider sade man: ja, om staten nu vore företagare, då löstes alla frågor lättare. Arbetarefrågan skulle lösas av sig själv utan den strid mellan kapital och arbete, som gör sig gällande i ett kapitalistiskt samhälle. Ja, hur är det i Karlskrona i dag? Det där resonemanget är ju förlegat, det är ju ett gammalt resonemang! Och hur skulle det ställa sig för staten, om en verklig strid på arbetsfältet skulle inträffa inom de här fabriksområdena? Är det herrarnas mening, att staten skall gå in i svenska arbetsgivareföreningen på grund av sitt engagemang i de här företagen, eller hur har man egentligen tänkt det? Skall detta stå som modell för statlig verksamhet i framtiden i vårt land?!

Jag vågar säga, att om staten nu går in på det industriella området, så tror jag icke man kan leta upp något jämförbart till detta i hela förvaltningen, ty jag räknar icke dit de små sågverk eller dylikt, som man har på en och annan

kronoskog. De tillverka icke och försälja icke det, som man skulle lägga tyngdpunkten på här. Det har ju staten hittillsdags, kan man generellt säga, icke inlåtit sig på, utan den har stött sin verksamhet på antingen helmonopol eller halvmonopol. Det är givet, att då kan statens företagsamhet gå — med monopolets hjälp i större eller mindre grad — men här är det naturligtvis uteslutet att driva upp något i monopolväg, som skulle kunna stödja detta företag, utan det får ge sig ut i den allmänna ekonomiska striden.

Således: jag tycker, att även om man icke resonerar så långt om följderna, utan bara tager hänsyn till det, som oundvikligen kommer att inträffa och som man icke kan komma förbi med det här företaget, så är det alldeles oförklarligt, att man vill gå fram i den här riktningen. Och det är väl ändå betecknande, att man i statsutskottet i fjol, för att tillmötesgå oss opponenter litet grand, formulerade en bestämmelse om att domänstyrelsens medverkan skulle ske på affärsmässigt sätt. Ja, det gick icke med affärsmässigheten, utan det skall nu strykas det där om affärsmässigheten; och vad som skall sättas i stället, vet jag icke. Jag vill ej vara elak och säga, att det är motsatsen, men något annat än affärsmässighet skall det väl i alla fall bli. Det får icke skymmas bort, att det är arbetslösheten, man vill avhjälpa, ty själva det resultat, som man kommer till i organisationshänseende, kommer att bli bestående. Vare sig arbetslösheten, som vi hoppas, i det stora hela försvinner i vårt land eller den icke gör det, så komma vi icke ifrån detta företag.

Det är väl icke stora utsikter att åstadkomma något genom hjälp till självhjälp, vilket väl eljest varit den bästa lösningen.

Hur angelägen jag än är om att ett praktiskt förslag att lätta förhållandena i Kalixområdet skall framkomma, och trots att jag är beredd att medverka till att det för ändamålet offras rätt mycket statsmedel, så kunna herrarna dock icke begära, att man skall binda sig för något sådant som *detta*, och därför är jag nödd och tvungen att ställa mig på den linjen, att jag yrkar avslag på Kungl. Maj:ts förslag.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag tror, att kammarledamöterna äro överens med mig om en sak åtminstone, och det är, att det icke tjänar mycket till att ånyo rulla upp den stora principdebatt, som under fjolåret ägde rum, då vi behandlade den här frågan. Det är jag tämligen viss om.

Emellertid kan jag icke underlåta att först säga några ord till min vän herr Olsson i Kullenbergstorp, innan jag går in på att klargöra de skäl, som gjort, att statsutskottets majoritet ansett sig kunna acceptera Kungl. Maj:ts proposition.

Först gör sig herr Olsson i Kullenbergstorp mycken möda att draga upp vad socialisterna haft för program och att i samma veva påvisa, att det här är ett rent statssocialistiskt företag fastän maskerat. Men i nästa ögonblick säger herr Olsson i Kullenbergstorp, att han icke förstod, hur socialister över huvud kunna gå in för en sådan här organisation. Drag ut konsekvenserna av ett sådant resonemang, den det kan! Jag vet icke, vart herr Olsson i Kullenbergstorp vill komma med vad han sagt i detta sammanhang. Och förresten: är herr Olsson i Kullenbergstorp säker om att icke till och med inom hans egna led finnas de, som anse, att man kunnat gå ännu längre, än här har föreslagits? Jag bara ställer den frågan, och jag tror, att herr Olsson i Kullenbergstorp icke skall få svårt att komma underfund med att det bland hans meningsfränder finnas de, som mera tro på statens möjligheter härvidlag, än vad han själv gör. Politiken är, det har man ju sagt, det möjligas konst, och jag tror vi fått lära oss sanningen av den satsen i statsutskottet åtminstone, men icke tycks det bita så värst mycket på herr Olsson i Kullenbergstorp.

Det skäl, som gjort, att statsutskottets fjärde avdelning och utskottets ma-

*Ang.
återupprättan-
det av viss
industriell
verksamhet
i Nederkalix
socken.
(Forts.)*

Ang.
återupprättan-
det av viss
industriell
verksamhet
i Nederkalix
socken.
(Forts.)

juritet ansett sig kunna gå in för det här förslaget, det är, att i själva verket är det icke så stor skillnad mellan vad som föreslås i år och vad som föreslogs i fjol. Det har visserligen skett en omläggning beträffande sättet för kapitalanskaffningen, men i det sammanhanget har också skett en utjämning av de olika säkerheterna, så att man kan säga, att säkerheten nu blir jämnt fördelad över det hela. I praktiken ligger det så till.

Vidare har man från domänstyrelsens sida måst gå in för litet längre kredit, än vad ursprungligen var avsett. Men om man börjar se på den saken, den långa krediten, något närmare, finner man, att det i alla fall icke är fråga om två års kredit. Det råder väl icke alltför olika förhållanden i Kalix mot t. ex. i Mellansverige! Jag vill då tala om en sak, som jag berättade i utskottet, nämligen att, om i Mellansverige en bonde säljer skog till ett sågverk, får han icke betalt för varan, förrän den ligger på sågbacken. Varför skall man då här räkna från den dag kontrakt underskrives i domänstyrelsen? Jag bara uppställer den frågan. Jag skulle tro, att i själva verket rör det sig om en kredit på ett år, fastän det ser ut som två år. Så har jag uppfattat saken.

Man kan vidare säga, att regeringen i fjol förberedde sin proposition i detta ämne synnerligen dåligt. Det är klart, att man kan säga det. Men man får komma ihåg också, att det var ett oerhört svårt arbete att försöka komma fram på en ny linje, som på samma gång skulle i möjligaste mån tillgodose statens intressen och lyckas intressera befolkningen däruppe. Det är på befolkningens intresse däruppe, som den här saken i stort sett vilar. Men jag måste stryka under ännu en gång, att domänstyrelsen och även staten har ett visst intresse av att företaget kommer till stånd. Det är nämligen ett statsintresse att skog kan säljas i de här trakterna, och för att det skall kunna göras på så ändamålsenligt sätt som möjligt är företaget lagt så, att det kan konsumera såväl sågtimmer som annat virke. Det är fråga om såväl sågverk som massafabriksrörelse. Man vet, att åtminstone sågverksindustrien för närvarande går, om icke för fulla segel, så dock ganska bra — jag tillåter mig att härutinnan hänvisa till de noteringar, som i dagspressen spridas om värdet å sågverkens aktier; det brukar vara en god mätare på hur det står till med industrien i fråga. Jag är visst icke blind för att den andra sidan av den industriella verksamhet, det här är fråga om, har det svårare ställt. Men jag får också lov att framhålla, att om det överhuvud taget skall lyckas med en sådan här kombination, så skall det vara på det sätt, som här föreslagits, d. v. s. genom ett affärsmässigt utnyttjande, ty här kan man få med allt, som domänstyrelsen kan sälja från sina skogar, och förädla detta till halvfabrikat. Något annat är det icke fråga om.

Jag tillhör — det har nog kammaren redan klart för sig — dem, som äro en smula optimister i alla väder, men jag får säga, att skulle man se så nattsvart på tingen, som somliga i dag äro beredda att göra, då vill jag högtidligen och med kraft framställa den frågan: Hur många företag skulle väl komma till stånd inom olika branscher, om det icke funnes någon, som ville taga en liten risk? Här är det fråga om — jag vill icke sticka under stol med det — att staten också skulle få taga en liten risk, men vi få komma ihåg en sak, som vi för övrigt varit överens om allesammans, nämligen att om vi skola få en stabil verksamhet till stånd och på den vägen kunna avhjälpa en svår arbetslöshet, så måste det ske så, att det lägges en, så att säga, kontinuerlig grund, som kan räcka i årtal och decennier framåt.

När man tager i betänkande, vilket oerhört arbete, som nedlagts av befolkningen i dessa trakter, och hur man till sist lyckats intressera den ene efter den andre för saken på grundvalen av fjolårets riksdagsbeslut, så skulle jag bra gärna vilja se den i vitögat, som vågar stå upp och säga från andra kammarens talarstol, att allt det där är ingenting att fästa sig vid, ty den här

saken är så pass farlig, att vi icke kunna gå in för den. I fjol lär det visserligen ha varit några teoretici i första kammaren — kanske finnes det även en eller annan sådan i år — som voro inne på den tanken, att det vore bättre att lägga ned hela företaget och låta befolkningen flytta till sydligare landsändar, men jag undrar ändå, om det är någon, som vågar försätta denna befolkning, vilken hänger fast vid sin bygd och som uppenbart hyser stort intresse för företaget, i ett tillstånd av besvikenhet och missmod, att öka deras bitterhet och överhuvud minska deras tro på livet genom att nu motsätta sig det här framlagda förslaget. Finnes det verkligen någon, som har panna att göra det i den situation, som nu föreligger, så var så god, men mitt samvete tillåter mig icke att göra det.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Järte**: Herr talman! För min del är jag icke en sådan världsfrämmande teoretiker, att jag vill föreslå, såsom det skedde från något håll i första kammaren i fjol, att befolkningen i denna hårt betryckta landsända skall evakuera sina hem. Jag tror tvärtom, att det kan finnas möjligheter att hjälpa dem i dess svåra belägenhet, fastän på ett annat sätt, än regeringen här föreslagit.

Det är sålunda icke alls någon oenighet rådande mellan statsutskottets majoritet och dess reservanter i fråga om behovet att bistå befolkningen däruppe, utan det är i fråga om metoderna att hjälpa, som meningarna skilja sig. Därom diskuterade vi i fjol så pass länge och ingående, att jag tror, att de olika åsikterna då fingo tillfälle att fullt klart framträda. Jag tror därför inte, att det i år finnes någon möjlighet att komma varandra närmare i det hänseendet, men då saken nu på nytt bragts inför riksdagen, är det naturligtvis deras skyldighet, som reserverat sig, att var och en i sin stad motivera sin ståndpunkt.

Jag vill då först rikta mig mot det sätt, varpå detta ärende blivit berett i fjol såväl som i år. Påfallande är därvid, att i fjol framlades förslaget i sista stund, nämligen den 20 maj. Ärendets behandling forcerades i statsutskottet, och i början av juni skedde avgörandet i kamrarna. Då var det bråttom i slutet av riksdagen. Och, mina herrar, man tryggade bifall till regeringspropositionen på det taktiskt mycket skickligt uträknade sättet, att från socialdemokratiskt håll väcka en motion om att anslå in blanco 10 miljoner för att användas till liknande syften. Detta belopp nedprutades sedan i statsutskottet av reservanter från samma parti, till 5 miljoner kronor, så att när man stod inför omröstningen här i andra kammaren i fjol, riskerade de, som stodo på avslagslinjen att hjälpa igenom ett bifall till den socialdemokratiska reservationen, för den händelse de vidhöllo sitt avslagsyrkande. Så kom det sig, att regeringspropositionen fick bifall i andra kammaren.

På det viset bands alltså riksdagen, och man vet ju, att när riksdagen har sagt A, så anser mången här, att den också bör säga B, och följaktligen var fältet fritt för vidare operationer. Att dessa icke skulle utebli, det var något som man befarade från avslagsreservanternas sida, och det framhölls också under debatten i fjol. Man hade så mycket mera skäl till en sådan pessimism, som hans excellens statsministern blev svaret skyldig på frågan, huruvida regeringen vid planens uppgörande räknat med det stora anläggnings- och rörelsekapital, som det nya bolaget krävde. Därom fanns intet nämnt, om man bortser från några optimistiska utsagor, att »det skulle nog lyckas» o. s. v. I första kammaren upplystes från de medlemmars sida, som hade kännedom om åsikterna inom det bankinstitut, som skulle delta i företagens finansiering, att det därifrån förklarats för höga vederbörande, att man på grund av de kalkyler, som funnos i propositionen, icke kunde räkna med sådan

Ang.
återupprättan-
det av viss
industriell
verksamhet
i Nederkalix
socken.
(Forts.)

Ang.
återupprättan-
det av viss
industriell
verksamhet
i Nederkalix
socken.
(Forts)

kredit, att företaget kunde starta. Icke desto mindre klippte man till och fick propositionen bifallen. Men så visade det sig under loppet av sommaren och hösten, att det icke gick att få företaget i gång. Banken höjde — med full rätt för övrigt ur dess synpunkt sett — sina anspråk för beviljande av kredit och fordrade, att det skulle sättas till mera kapital från statens sida. Nu få vi veta, att postsparbanken fått lämna en halv miljon — inom parentes sagt ett något egendomligt sätt att använda denna banks medel — och att industrilånefonden givit sin halva miljon mot säkerheter, som reservanterna i statsutskottet förklarar vara tämligen tvivelaktiga. Man behövde däremot icke gå till pensionsfonden, som alltså saknas i det vackra klöverblad av statliga och halvstatliga institutioner, vilka eljest pläga vara framme och ge krediter åt företag av denna beskaffenhet. Man har vidare nödgat domänstyrelsen att gå ännu längre i fråga om frikostighet beträffande sina leveranser. Hur långt man gått, därom upplyser icke propositionen, som överhuvud utmärkes av en påfallande knapphändighet, och det kan här upplysas, att det inom statsutskottet rådde enighet om att propositionen var ytterst bristfälligt beredd. Där funnos inga yttranden från vederbörande ämbetsverk, varken från kommerskollegium eller domänstyrelsen eller statskontoret eller arbetslöshetskommissionen.

I år har man emellertid forcerat fram frågan vid riksdagens början i stället för i slutet såsom i fjol. Propositionen kom nu i slutet av januari och förelåg till avgörande i statsutskottet *dagen innan motionstiden utgick!* I år hade man alltså bråttom i den ändan av riksdagen. Det framgår vidare av propositionen, att man redan påbörjat avverkningarna i Norrbotten enligt den uppgjorda planen utan att avvakta riksdagens beslut. Man var så säker på att man nu hade riksdagen fast, att man ansåg sig kunna föregripa dess beslut.

Herr talman, i fjol tillät jag mig yttra, att det hade varit mera lämpligt och ägnat att väcka mera förtroende för företagets industriella sida, om detta ärende beretts på handelsministerns föredragning, icke därför att jag skulle vilja bestrida herr socialministerns bona fides, utan därför att detta dock är en industriell angelägenhet, som staten inblandar sig i. Och, herr handelsminister Hamrin, skall icke också Ert departement någon gång visa vad det duger till? Det finnes verkligen så få tillfällen därtill, så försumma dem icke! Här måste dock föreligga någon orsak, varför herr handelsministern noaga aktat sig för att engagera sig i denna sak såsom föredragande. Han anser tydligen, att denna industri redan från början borde äsättas en social hallstämpel, som befriade den från alla anspråk på räntabilitet och produktivitet, och därför borde ärendet föras på socialdepartementets föredragning. Jag kan för övrigt giva herr Herou rätt, när han i fjol anmärkte, att ärendet egentligen borde gått på eklestiasitikministerns föredragning, ty, sade han, här gäller det vissa lärpen- gar, som staten skall betala. Men det vore ju synd om herr eklestiasitikmini- stern, ifall han till övriga bekymmer skulle få även denna historia på halsen.

I det följande skall jag fatta mig kort och endast erinra därom att den kritik, som jag i fjol framförde mot företaget ur såväl praktiska som principiella synpunkter, den anser jag allt fortfarande gällande. Jag tror sålunda icke, att kalkylerna äro hållbara nog för att garantera räntabilitet åt detta företag. När man startar med ett eget kapital på allenast 150.000 kronor, som äro insamlade, så att säga, av friska pengar i bygden, och sedan staplar ovanpå statslån av olika beskaffenhet plus statens aktieteckning plus den aktieteckning, som Ytterstforsbolagets konkursförvaltning skulle igångsätta — kanske är det den, som gör den bästa affären härvidlag — så tror jag i olikhet med herr Anderson i Råstock, att det behövs en särdeles kraftig optimism för att tro, att företaget skall kunna gå i land med sin uppgift. En enskild företagare skulle aldrig riskera ett företag, vars utsikter till framgång vila på en dylik grundval.

De principiella skälen synas mig dock väga ännu tyngre. Det har redan sagts från den förste ärade talarens sida, att här är man i färd med att skapa ett mycket farligt prejudikat. Man inför en helt och hållet ny form för arbetslöshetens bekämpande; och om man tänker på, hur statsutskottets majoritet resonerar, då den säger, att här har en kommun kommit på obestånd, en kommun, vars befolkning är oskyldig härtill, och därför är staten skyldig att inskrida och hjälpa, ja, då måste man ju säga, att då finnes det ju intet hinder för att fullkomligt ööverskådliga konsekvenser kunna infinna sig. Det inträffar ju varje år på skilda orter i landet, att dylika situationer uppstå. Nu har man emellertid fått en förebild, och man behöver bara en energisk och inflytelserik riksdagsman, såsom kalixbygden har här i kammaren, för att kunna påräkna ett fortsättande på denna väg. Men var skall det sluta, om man, såsom herr Olsson i Kullenbergstorp sade, börjar socialisera icke goda företag utan bankruttede? Man kan säga, att vill statsocialismen fortsätta på den vägen, så får man ju snart se det bedrövliga resultatet. Fiaskot ligger så farligt nära till hands, att man borde vara försiktig med att satsa statsmedel på vanskliga företag, allrahelst i år, då herr finansministern uppvaktat med en tablå för att visa, huru stora delar av statsskulden, som äro improduktivt placerade. Här kanske riksdagen gör just en sådan placering och riskerar därmed att göra en dålig affär för statens vidkommande.

Ifall det nu visar sig svårt att fortsätta med de metoder, som arbetslöshetskommissionen brukat anlita för att hjälpa nödställda bygder, så skulle man kanske kunna få en privat företagsamhet i gång, om man såg en smula på förhållandena på andra sidan Bottniska viken, där samma industrier, som det här är fråga om, föra ett blomstrande liv. Och hur kommer det sig att de göra det? Jo, därför att de producera billigare, vilket i sin tur beror på att de hålla lägre löner. Där är i själva verket problemets kärnpunkt. När staten i övrigt ingriper för att bekämpa arbetslösheten, har man fastställt den normen, att detta skall ske så, att vederbörande få utföra sitt arbete för lägre löner än dem, som gälla i den allmänna arbetsmarknaden. Varför dispensera från denna sunda princip i detta fall, varför premiera kalixbygden och därigenom begå en orättvisa mot andra orter? Denna trakts egenskap av gränsbygd är icke tillräckligt motiv för en sådan åtgärd. Ty om man tänker efter vad begreppet gränsbygd i detta fall betyder, så icke innebär det väl ändå, att man därifrån skulle längta bort från Sverige till andra sidan Torne älv för att komma ifrån det svenska fosterlandet. Där möter man för övrigt just dessa lägre löner, jag nyss talade om. Och ännu längre bort i öster, i herr Gyllings Råds-Karelen, råda ännu sämre förhållanden i detta hänseende. Jag tror icke, att man skulle ställa kalixbornas svenska patriotism på alltför svåra prov, om man sade: Gå ned en smula med edra löneanspråk, så finna ni kanske enskilda företagare, som kunna sätta maskinerna i gång!

Det har sagts — jag tror, jag sett det i en tidningsartikel — att nu skola kalixarbetarna, som tecknat aktier här via statslån, bli ägare av sina aktier genom att i de intressekontor, som man går att upprätta, avbetala sina skulder. Alltså, man inför ett slags décomptesystem, som i själva verket minskar lönen för vederbörande, och vad få de i utbyte? Jo, de få dessa måhända snart värdelösa aktier, som de förvärvat genom avbetalningar. Vore det icke mera praktiskt att säga: Nöj er med 20 % nedsättning i lönerna, så kan en enskild företagare kanske väga försöket att sätta företaget i gång, och då äro ni i varje fall trygga på att kunna få er utkomst. Är det icke en bra oklok politik, att hålla på en lönestandard, som medför risk för intermittent sysselsättning och som kan leda till hela företagens sammanbrott och till en misär för vederbörande själva, värre än den, som nu råder? Skall kollektivavtalet verkligen vara en sådan fetisch, att man icke kan ens i något enda undantagsfall komma ifrån

*Ang.
återupprättan-
det av viss
industriell
verksamhet
i Nederkalix
socken.*

(Forts.)

Ang.
återupprättan-
det av viss
industriell
verksamhet
i Nederkalix
socken.

(Forts.)

detsamma, och skall man icke här i riksdagen kunna gå in för samma normer och driva samma politik för arbetslöshetens bekämpande, som eljest brukas, och därigenom undgå de farliga konsekvenser, vartill dessa undantagsförhållanden kunna leda?

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Med herr Järte förenade sig herrar *Bernström* och *Anderson* i Linköping.

Herr **Lövgren** i Nyborg: Herr talman, mina damer och herrar! Jag är den förste att beklaga tvånget att komma tillbaka till riksdagen i år med denna fråga. Men det var ju en tvungen sak. Och om jag redogör för hur kalixfrågan egentligen har utvecklats sig, så tror jag, att överhuvud taget alla de betänkligheter, som uppradats av de föregående talarna, skola smälta samman och bli relativt små.

För det första, när man här gör gällande, att staten icke bör hava något att göra med detta företag eller, såsom herr Olsson i Kullenbergstorp uttryckte det, att staten bör giva hjälp men att den icke bör giva det på detta sätt, måste man ju draga sig till minnes vad som har hänt i gången tid och vad det är, som tvingat oss in på den linje, där vi nu äro. Det är ju ingen hemlighet, att 1926 underhandlade en man på uppdrag av ett penningstarkt konsortium med domänstyrelsen i syfte att få ett långfristigt leveransavtal av ungefärligen den typ, som nu föreligger. Det fanns privat kapital, som var villigt att intressera sig i företaget och sätta Karlsborg på fötter igen i fråga om både cellulosan och sågverken. Men domänstyrelsen ville icke vara med om en sådan uppgörelse 1926. När det försöket att lösa frågan strandat, var det ju alldeles uppenbart, att befolkningen där uppe måste söka sig någon annan väg; och den andra vägen har så småningom utformats under samarbete mellan de intresserade parterna. Om frågan kommer tillbaka till riksdagen i år, är det i någon mån beroende på, att en av de statsinstitutioner, som hade avgörandet i sin hand, fattat sitt avgörande på ett sådant sätt, att vi blivit tvungna att komma hit.

Efter det riksdagen fattat sitt beslut i fjol, började ju diskussionen mellan handelsbanken eller rättare sagt konkursmassan i Ytterstfors-Munksund samt statens representanter och kalixborna. Slutligen hade man utformat en plattform, som såg ut på följande vis. Handelsbanken tager aktier för 850,000 kronor, 150,000 kronor tecknas kontant, 1,500,000 kronor tecknas av arbetare, bönder och tjänstemän eller av befolkningen överhuvud inom kalixbygden, och vidare tecknar staten 500,000 kronor eller något mindre enligt de förutsättningar, som angivas i riksdagens skrivelse förlidet år. Men för sin medverkan fordrar handelsbanken, att ytterligare 1,500,000 kronor i anläggningskapital skall uppbringas.

Nu frågar jag herr Järte, som ju är ekonom i rätt hög grad: Om en fabriksfastighet kommer att färdigställd hava ett taxeringsvärde å 6,000,000 eller 6,500,000 kronor, är det då icke rimligt, att man mot in-teckningar i den fastigheten skall kunna uppbringa 1,500,000 kronor som bidrag till anläggningskapitalet? Det ligger ju i själva verket icke över tjugu procent av taxeringsvärdet.

Då handelsbanken sagt sitt sista ord, när vi diskuterat oss fram till den färdiga plattformen, såg den vidare ut så, att handelsbanken förklarade sig villig att dela pro rata parte en in-teckning på 3,250,000 kronor i fastigheten med de eventuella statsinstitutioner, som ville gå in med 1,000,000 kronor. Vidare förklarade sig handelsbanken villig att teckna borgen för en förlängd kredit hos domänstyrelsen på ett år.

När då emellertid en av statsinstitutionerna vägrade att godkänna en sådan

säkerhet med den motiveringen, att den ansåge, att man komme för högt vid belåningen av fastighet, blev det ju tvunget att omarbete planen på något sätt, om man skulle kunna lösa knuten. Då fingo vi den plattform, som vi hava här, där det lösgjorts in-teckningar, liggande mellan 500,000 kronor och 1,500,000 kronor och som ställts som säkerhet för den kredit, vi fingo från postsparbanken och industrilånefonden. Den miljonen ligger säkert till, så att det är ingenting att jämra sig över. Den fastighetsin-teckning, som domänstyrelsen får som säkerhet för den förlängda krediten, är icke alldeles värdelös. Ty om man vidare analyserar plattformen, finner man, att handelsbanken förbundit sig att gå in med en förlagskredit på 4,500,000 kronor. Som säkerhet för den skall ligga dels en förlagsin-teckning i råvaror, fordringar och lager och dels fastighetsin-teckning på tillsammans 2,250,000 kronor. Nu är det alldeles uppenbart, att om handelsbanken övar kontroll över kreditgivningen, så kommer även en in-teckning å 3,250,000 kronor att ligga någorlunda bra till.

Men jag beklagar själv mycket livligt, att herr Järte skulle få vatten på sin kvarn i år. Jag kan likväl icke föreställa mig, att om herr Järte vore innehavare av makten och hölle i yxskaftet, han då skulle låta yxan gå; utan som reservant här i dag är det väl närmast för att rädda sin principiella ståndpunkt, som han går till storms. Ty jag kan icke tro, att någon skulle kunna fälla denna sak efter allt det oändliga arbete, som nedlagts på att skapa en grundval för en riktigare och normalare livsföring där uppe.

Och när herr Järte säger, att arbetslöshetskommissionen borde kunna sköta om den hjälpverksamhet, som behöves där uppe, då kan jag ju få lov att föra i minnet arbetslöshetskommissionens yttrande till Kungl. Maj:ts proposition förlidet år. Arbetslöshetskommissionen är ju, herr Järte, icke känd för att vara något synnerligen ömsint organ i detta land; men vad säger den här? Jo, den säger: »Kommissionen finner det av handlingarna framgå, att intet anförts, som motsäger det påståendet, att Kalixindustriens återupprättande är ur det allmännas synpunkt av synnerligt stor betydelse. Sett från frågans sociala sida och med hänsynstagande till ortens ekonomiska liv ter sig en lösning efter denna linje som den enda möjliga. Vidare framhåller domänstyrelsen, att företaget, om detsamma bleve bärkraftigt, komme att i längden få stor betydelse för staten som skogsägare.

Som ovan framhållits hava avsevärda belopp utgivits av statsverket för arbetslöshetens bekämpande i Kalix, och förhållandevis högre kostnader torde komma att uppstå under de påföljande åren. Landets arbetsmarknad äger nämligen icke förmåga att i andra yrken och på andra platser bereda dessa arbetslösa deras utkomst.

Utsikten att ett flertal år framåt nödgas bereda huvudparten av Kalix-bygdens arbetarstam uppehälle genom nödhjälpsarbete och understöd är så betänklig ur alla synpunkter, att kommissionen icke tvekar uttala, att det för befolkningen därstädes är en tvingande nödvändighet, att den beredes möjlighet att finna sitt uppehälle genom fritt arbete. Kommissionen är därför villig tillstyrka, att ett statsingripande sker för att jämsides med det enskilda initiativet skapa en bärig industri vid Karlsborg.»

Om jag så lämnar arbetslöshetskommissionens betänkande och kommer över till frågan om industriens bärighet, så tror jag icke, att några kalkyler hava blivit mera granskade och nagelfarna än de, som nu ligga till grund för detta företag. De äro upprättade av skickliga och kunniga män. De äro vidare skickade på remiss till än större experter. Slutligen hava våra på sätt och vis konkurrenter i Sydnorrland haft att avgiva yttrande, och till sist äro de kontrollräknade av direktören Ekman i exportföreningen. Ingen har kunnat jäva kalkylernas riktighet. Då tycker jag, att om man överhuvud menar allvar med att staten skall gå in och hjälpa näringarna, när de råkat

Ang.
återupprättan-
det av viss
industriell
verksamhet
i Nederkalix
socken.
(Forts.)

Ang.
återupprättan-
det av viss
industriell
verksamhet
i Nederkalix
socken.
(Forts.)

i betryck, så bör den kunna gå in här. Herr Stendahl i första kammaren i fjol sade, att han hade ingenting emot en hjälp till industrier, vilka kunde visa sig hava kalkyler, som det ginge att bygga på. Samma uppfattning har jag funnit uttryckt hos en hel del män på den konservativa sidan vid diskussioner i denna fråga. Jag säger det, att man kan väl då i all rimlighets namn icke få kalkyler, liggande bättre än vad dessa ligga.

När herr Järte talar om lönerna på den finska sidan, skall jag be att få säga, att även om inom sågverksindustrien i Finland lönen är något lägre än på den svenska sidan, är det å andra sidan ett av trävarumän väl känt faktum, att den finska sågverksindustrien arbetar med 15 å 20 procent mer arbetskraft än den svenska. Detta bidrager i mycket hög grad till att utjämna skillnaden, liksom också den högre räntefoten i Finland och vidare det förhållandet, att våra flottleder äro bättre än finnarnas. Jag skulle just undra vad trävaruindustrien och pappersmasseindustrien i de sydligare delarna av Norrland skulle säga, om man byggde upp industrien i Kalix på en så illojal grundval som den, vilken herr Järte anser, att man bör bygga på. Ty annat än illojal konkurrens vore detta icke.

Slutligen vill jag säga, att herr Järte bör icke generalisera utifrån de förhållanden, som vuxit upp efter Ytterstfors-Munksundkoncernens sammanbrott. Herr Järte kan väl ändå medgiva, att det ligger en viss stabilitet och styrka i vår sulfat- och trävaruindustri överhuvud, en viss styrka, som gör den konkurrenskraftig mot Finlands.

Allt tillsammans taget kan jag icke förstå dem, som här köra principlinjerna så hårt; ty visserligen bör en människa hava principer till grundval för sitt uppträdande, men när principerna börja bliva liksom ett rep om halsen på dem, tycker jag, att man skall se till, att man justerar principerna litet. Ty när allt kommer omkring, är det ändå så, att det är viktigare att leva än att hålla principer i helgd.

Herr Röing kommer om en stund att uppträda som den store principfaste mannen, som icke vill vara med om något statsingripande på denna punkt. Jag skall replikera honom redan på förhand och säga, att om man såsom han varit med om att vid åtskilliga tillfällen gå in för hjälp åt t. ex. sockerindustrien nere i södra Sverige, kan man nog också vara med om att hjälpa en befolkning, som lagt ned så oändligt mycket arbete på att komma på fötter. Jag har själv deltagit i agitationen för aktieteckning i Kalixbygden inom den ekonomiska föreningen där. Jag måste säga, att det, som varit grunddraget hos praktiskt taget alla, som tecknat aktier, varit ett starkt medvetande om att dessa penningar skulle betalas. Svårigheten var att driva upp en summa på 1,500,000 kronor inom denna kommun på 12,000 inneväpnare. Realiter innebär detta, att praktiskt taget varje arbetare och bonde deltagar med mellan 500 och 1,000 kronor. När det gällt skattebetalning hava arbetarna vid Karlsborg varit bland de första, som infört intressekonator för att sköta om denna sak. Jag förmodar, att med de goda erfarenheter, som vi hava av detta, vi nu komma att göra detsamma i förevarande fall. Vid dessa verk innebär denna teckning av aktier en belastning, vilken inkräftar på lönen, något som herr Järte mycket riktigt anmärkte; men vidare är det så, att om man går in för bifall till detta och får industrien i gång, så komma 400—500 man i ordinarie arbete och inom kommunen komma arbetslöner på 800,000—1,200,000 kronor att cirkulera och giva bondebefolkningen en helt annan plattform, än den nu har att leva på.

Och, herr Järte, när man har att välja mellan att offra en halv miljon kronor om året för att göra människor fattiga och usla eller att satsa 2,500,000—3,000,000 kronor för att giva dem en normal livsföring, då skall man allt vara bra mycket principryttare för att gå på den fattiga vägen, som heter

arbetslöshetshjälp. Ty hur verkar den? Jo, det måste också sägas, arbetslöshetskommissionen har varit relativt liberal mot Kalix, men på grund av att dess direktiv lägga hinder i vägen för en hundra procentig hjälp, medför denna verksamhet, att för närvarande en stor del av Kalix' innevånare övervältras på fattigvården. I årets budgetförslag finner jag, om jag räknar med avkortning av utskylder till fattigvård, vilket är faktiskt riktigtast, en fattigvårdstunga på 9 kronor 50 öre per bevillningskrona. Den kommunala skatten uppgår till 19 kronor 20 öre. Så har man 70 öre per vägfyruk och 3 kronor 18 öre i landstingsskatt. Nästa år komma icke ens dessa skattesatser att hållas, utan då är man antagligen uppe i 25 kronor eller mer, om herr Järte får sin vilja igenom. Om vi i stället gå den väg, som vi efter oändliga underhandlingar kommit till, och få en industri i gång däruppe, skola vi väl rimligtvis komma ned till någorlunda rimliga skattesummor och till en bättre livsföring.

Jag skulle som slutord till herr Järte och oppositionen i övrigt vilja säga, att man skall icke servera stenar, när den fattige ber om bröd.

Herr Lindman: Herr talman! Detta förslag karakteriseras av att vara sammanhängande med arbetslöshetsfrågan eller — om jag får uttrycka mig så — vara ett slags välgörenhet mot den stora och betryckta kommun, som det här gäller. Denna karaktär får frågan uppenbarligen ock därigenom att, såsom redan nämnts, propositionen är framlagd från socialdepartementet och på socialministerns föredragning. Det är således den sociala synpunkten, som här skjutes i förgrunden, och den rent ekonomiska eller affärsmässiga har tydligen blivit sidoordnad.

Jag tror också, att man skall finna, att så har varit fallet; ty vad är det, som föranlett hela saken? Jo, att denna stora kommun kommit i ett utomordentligt svårt betryck med sina 12,000 innevånare, att kommunalskatten stigit på ett fruktansvärt sätt och att svårigheterna äro mycket stora. Det gör naturligtvis, att jag av den anledningen kan vara med om att lämna ett bistånd åt denna kommun.

Det skulle emellertid vara av intresse att i denna ytterst knapphändigt motiverade kungl. proposition få en bekräftelse på, om det verkligen förhåller sig så, att understödet för arbetslöshetens bekämpande där uppe nu går till en halv miljon kronor om året och om det är sannolikt, att det även i fortsättningen kommer att utgå så för ett antal år framåt. Är detta riktigt? Eller är det å andra sidan riktigt vad jag hört sägas utan att veta det, att arbetslösheten minskats med tio procent och kommer att minskas undan för undan? Det är av allmänt intresse att veta detta. Men därom nämner propositionen intet.

Om man emellertid från denna synpunkt, sålunda välgörenhetssynpunkten, skulle kunna vara med om detta, menar jag, att det är riksdagens oavvisliga skyldighet — vare sig vi stå på den ena eller på den andra sidan, på utskottsutlåtandet eller på reservationen — att begära av Kungl. Maj:t att få veta vad det är vi göra. Jag menar med andra ord: Låt oss med öppna ögon se vad vi gå in för, vilka risker vi taga på oss och vilka förluster vi följaktligen kunna tänkas komma att göra. Här föreligger, som jag sade, herr talman, en stor brist i det fallet.

Vad själva frågan om det affärsmässiga i detta företags uppläggning beträffar, har jag hört och sett i dagstidningarna samt på annat sätt erfarit, att detta skulle vara ett synnerligen sunt företag och att det icke kunde finnas något tvivel om att det skulle bära sig och löna sig bra på det sätt, som här är föreslaget. Jag vill instämma med vad jag tror den siste ärade talaren sade, att här är det skickliga män, som gjort kalkyler både i år och i fjol. Jag tvivlar icke därpå. Men lika fullt, herr talman, ställer jag mig mer än tveksam,

Ang.
iterupprättan-
det av viss
industriell
verksamhet
i Nederkalix
socken.
(Forts.)

Ang.
återupprättan-
det av viss
industriell
verksamhet
i Nederkalix
socken.
(Forts.)

om man verkligen kan kalla detta för ett alldeles sunt företag. Ty — något som här har sagts många gånger — man går in med ett aktiekapital, därav kontant tecknade 150,000 kronor och insatta för leverans av fabrik och sågverk 850,000 kronor, med andra ord 1,000,000 kronor. Staten sätter in kontant 500,000 kronor. Det är ett tecknat aktiekapital på 1,500,000 kronor gent emot ett lånebehov av 7,500,000 kronor. Jag vågar säga, att om enskilda personer skulle på detta sätt lägga upp sina affärsföretag och gå in i dem, skulle de — och det med rätta — utsätta sig för ett mycket starkt klander.

Jag säger nu, att aktiekapitalet är 1,500,000 kronor. Då vet jag mycket väl, att den teckning, herr Lövgren i Nyborg nyss talade om, på 1,500,000 kronor, utöver vad som finansieras av statsmedel, är en verklighet. Men om nu detta företag icke skulle komma att gå så bra? Jag vill icke betvivla, herr talman, att det kan komma att gå bra, om förutsättningarna äro goda, om konjunkturerna stiga och om domänstyrelsen är snäll med priserna. Jag vill icke förut-sätta, att det icke kan gå. Men trots alla säkra och pålitliga kalkyler frågar jag: Var äro då riskmarginalerna?

Uti den sista utredningen, som är fogad till den kungl. propositionen, möta vi ett yttrande, avgivet av herr J. L. Ekman, varav framgår, att han, med kritiserande av kommitterades utredning kommer till det resultatet, att riskmarginalen blir 151,000 kronor, och det, säger han, betyder 6:60 kronor per enhet av standard virke eller ton sulfatmassa. Då, märk väl, herr talman, har ingen utdelning gjorts till aktieägarna, men skall det göras aktieutdelning till dem på ett kapital av 3 miljoner kronor med, jag tager siffran, 5 procent, var är då, frågar jag, riskmarginalen? Antag att det här icke kommer att gå så lekande lätt, antag att det blir svåra tider, att priserna icke bli så bra, som de nu äro, antag att sulfatmassan faller med 10 kronor per ton och att det sågade virket också går ned något. Antag att sågverket blir utsatt för någon kalamitet, att det brinner upp, att det blir stagnation eller uppehåll. Antag att sågverket får en strejk, vilket naturligtvis icke kan vara uteslutet. Detta, herr talman, tillhör och måste tillhöra det, som man i en sund affärskalkyl skall räkna med. Man måste täcka sig för sådana risker, och det är, så vitt jag kan finna, icke gjort i detta fall. Sedan kunna kalkylerna vara alldeles utmärkta. Men lägg till dessa risker.

Nu vet jag mycket väl — och jag kan få den anmärkningen emot mig, om jag icke gör denna erinran — att i kalkylerna har man upptagit en viss procent för amortering, och då menar man, att det kanske kan vara alldeles tillräckligt. Men en amortering för slitning och för att kunna hålla nödiga reparationer i gång, den måste alltid finnas. Det finns emellertid något annat också, och det är, att det kommer en tidpunkt, när fabriken icke är modern längre utan måste byggas om. Var har jag då reserverade medel, som jag kan använda för att vidtaga denna ombyggnad? Och dessutom, herr talman, vet varenda människa, som sysslar med sådana ting, att det icke finns någon fabrik, byggd på vilka utmärkta kalkyler som helst, som icke snart sagt strax efter färdigbyggandet behöver diverse ombyggnader. Där behöver vidtagas och utföras diverse nyanläggningar. På grund av vissa uppfinningar finner man att detta och detta måste göras för att kunna vara fullkomligt up to date i tillverkningen och kunna hålla jämna steg med konkurrensen.

Ja, herr talman, om det stöter till någonting här, kan det vara rätt stor fara å färde, och därmed inträffar då för statens vidkommande, att man är av med den halva miljonen, som staten tecknat i aktier. Resultatet blir då sannolikt att man begär hos riksdagen, att det skall tecknas ytterligare penningar. Men i varje fall kan man räkna med att man är av med den halva miljonen, och det kan man väl bära. Beträffande de en och en halv miljoner kronor, som äro lämnade som lån till aktietecknare, är det klart, att om företaget icke går bra,

komma dessa aktietecknare i en utomordentligt svår belägenhet, och jag är icke riktigt säker på, herr talman, att man gör klokt i att på detta sätt beträffande personer, som kanske icke kunna överblicka situationen, leda dem in på en sådan aktieteckning, för att sedermera kanske kräva ut av dem både ränta och kapital. Nu vill jag genast tillägga att detta tror jag icke kommer att bli faller, ty jag antager, att staten får tänka sig, att de en och en halv miljonerna också komma att gå förlorade. Och även detta skall jag kunna finna mig i. Ty vill icke staten göra det, vad blir då följden? Då uppkommer ånyo den arbetslöshet, som vi nu vilja bekämpa, och det uppkommer kanske åter det förhållandet, att vi skola betala en halv miljon kronor om året för att bekämpa densamma.

Sedan ber jag, herr talman, att få övergå till ett par andra saker. Det förvånar mig, att man söker upp så många källor för att föra vatten till denna flod. Man söker upp industrilånefonden (d. v. s. kommerskollegium) och postsparbanken, och om jag är rätt underrättad, har man varit hos pensionsstyrelsen också men där fått avslag. Varför — frågar jag — lägger icke Kungl. Maj:t papperen på bordet och säger till riksdagen: Detta kommer att kosta så och så mycket, detta skall staten sätta in och detta helst som ett statens lån till företaget. Varför skall man taga fram dessa hjälpkällor och liksom mena, att det är en sak för sig? Det är ju, herr talman, samma ficka, statens ficka, som pengarna tagas ur. Om nu postsparbanken anser sig här kunna låna ut penningar emot den säkerhet, som den här har betingat sig, och anser, att den är fullgod, då gör det ju icke så mycket. Men då skulle jag gärna vilja veta en sak, och det kanske hans excellens statsministern kan upplysa mig om: Har postsparbanken verkligen sådana föreskrifter, att den kan låna ut penningar på detta sätt, och har industrilånefonden rätt att göra det på samma sätt? Då tror jag mig kunna säga, herr talman, att det icke skulle kunna uppletas ett enda företag, som placerar s. k. kassalån, som skulle godkänna ens den säkerhet, som ligger inom en och en halv miljoner kronor. Det låter ju, för att tala med herr Lövgren i Nyborg, alldeles underligt att säga på detta sätt. Man bygger upp ett företag, som med fabriken kostar sex miljoner kronor, och så säger man, att det som ligger inom en och en halv miljoner kronor icke är fullt säkert. Det hänger naturligtvis ihop med, att det icke finnes någon annan realsäkerhet än fabriken. Det finnes inga skogar, inga egendomar eller sådant, som har ett värde under alla förhållanden, utan allt är beroende på att detta sågverk och denna fabrik gå ekonomiskt. I samma stund det icke är faller är säkerheten icke värd något. Följaktligen tror jag nu, att även om postsparbanken eller statskontoret för industrilånefonden godkänner säkerheten, så är det en säkerhet, beträffande vilken jag icke blott tror utan kan säga ganska visst, att de inrättningar, som bruka lämna sådana lån, icke skulle för sin del godkänna den.

På tal om säkerhet säger herr Lövgren i Nyborg: Det är väl bra underligt, här lämnar banken en förlagskredit, och för densamma har den en förlagsinteckning, och så menar han, att banken naturligtvis skall vaka över att denna förlagsinteckning vid varje tidpunkt är värd så mycket, som banken lämnat i kredit. När jag läste detta i tidningen Socialdemokraten i morse — fast jag icke då visste, vem författaren var, han har ju nu framträtt här — så gjorde jag en förbluffad min, ty han tillägger, att om banken gör detta, så är väl också inteckningen i fastigheten så högt upp som näst efter tre miljoner tvåhundra femtiotusen kronor, d. v. s. där domänstyrelsens säkerhet börjar. Är det något logiskt sammanhang mellan dessa saker? Banken har säkerhet i sågade varor, timmer och för övrigt sådant, som blir föremål för förlagsinteckning, och vakar själv över att den säkerheten är tillräckligt god. Men domänstyrelsen, i vad mån är den beroende av detta? Om företaget icke går, utan

*Ang.
återupprättan-
det av viss
industriell
verksamhet
i Nederkalix
socken.
(Forts.)*

Ang.
återupprättan-
det av viss
industriell
verksamhet
i Nederkalix
socken.
(Forts.)

måste läggas ned, då realiserar banken de färdiga varorna och arbetar upp och realiserar även befintligt timmer och pappersmasseved och får sina penningar igen. Men vad får domänstyrelsen? Den har levererat råvaran, men denna är övertagen av bolaget och utgör säkerhet, icke för domänstyrelsen, utan för banken. Dessa två saker, herr Lövgren, ha icke med varandra att göra. Banken vakar över sin säkerhet, men sannerligen, icke tror herr Lövgren väl, att den är så vänlig, att den hjälper till att bevaka statens säkerhet, ty det lär ingen annan befatta sig med, utan det få vi nog göra själva.

Vidare kommer jag till frågan om domänstyrelsen och vad den har med denna sak att göra. Då fäster jag mig främst därvid, att riksdagen själv i fjol uttalade tvenne saker beträffande domänstyrelsen: Domänstyrelsens affärer med detta företag skola ordnas fullt affärsmässigt, och domänstyrelsen skall ha bankgaranti för den kredit, som den lämnar. Nu äro emellertid ett år efteråt båda dessa saker eftersatta, och icke någondera tillämpas. Bankgarantien är borta, och i stället har domänstyrelsen fått en inteckning efter $3\frac{1}{4}$ miljoner kronor. Om den inteckningen vågar jag säga, den kan man icke mycket räkna med. Den skulle icke i någon annans hand än en välgörarens såsom staten representera tillräcklig säkerhet för ett lån på densamma.

Men hur är det nu med affärsmässigheten i den kungl. propositionen. För det första står det, att »domänstyrelsen icke för sin del» kan »anse den avsedda uppgörelsen såsom en under nu inträdda förhållanden i alla hänseenden affärsmässig sådan». Domänstyrelsen förklarar alltså för sin del, att detta icke är affärsmässigt.

Sedan säger Kungl. Maj:t att »vissa smärre jämkningar skulle företagas i domänstyrelsens kontrakt». Då kommer jag med en vördsam förfrågan till hans excellens statsministern eller den, som i detta fall kommer att yttra sig från statsrådsbanken i ärendet: Varuti bestå dessa vissa smärre jämkningar i kontraktet? Jag har hört sägas en del om detta, jag vet icke, om det är riktigt. Är det sålunda bara vissa smärre jämkningar, som blivit gjorda? Till att börja med avses naturligtvis icke med detta att det blivit två års kredit. Det känna vi ju, och det ingår väl icke i de smärre jämkningarna. Nej, de smärre jämkningarna skulle väl ligga i kontraktstiden och i priser och andra dylika villkor. Kontraktstiden var ju från början av domänstyrelsen föreslagen till fem år, varefter den skulle ytterligare kunna prolongeras på fem år, dock med rätt för domänstyrelsen att då revidera priserna. Nu har Kungl. Maj:t gjort om den tiden och satt den till 15 år. Menas härmed att kontraktet skulle gälla 10 år med rätt för domänstyrelsen att därefter revidera priserna? Eller äro helt enkelt priserna fastslagna för femton år? Detta är naturligtvis av allra största intresse för riksdagen som skall vara med och godkänna saken. Och vidare, hur förhåller det sig med priserna? Det har sagts mig, och det skall jag be att få bekräftat, om det är rätt eller orätt, att det har gjorts avvikelser uti priserna, avvikelser från förslagskontraktet, som belöpa sig till 343,000 kronor för i år. Priserna skulle alltså medföra en förlust gent emot det förslagskontrakt, som domänstyrelsen uppgjort, på 343,000 kronor för ett år. Fortsätta priserna att vara desamma som nu, d. v. s. varken stiga eller falla, ha vi sålunda att räkna med att under tio år blir förlusten i jämförelse med förslagskontraktet 3,400,000 kronor. Det är ju någonting, som man icke alldeles blint skall gå in på, utan man kan begära att få veta, hur det förhåller sig med detta.

Ja, herr talman, jag skall icke uppehålla tiden längre. Jag har gjort ett par frågor och är tacksam att få svar på dem. Men det förefaller mig, herr talman, mycket underligt med hela beredningen av detta ärende. Kungl. Maj:t har underlydande ämbetsverk, i detta fall domänstyrelsen, som är ålagd att sköta sig affärsmässigt, och som därför gör upp sina kontrakt i den andan

och på det sättet. Men går sedan Kungl. Maj:t och på egen hand ändrar detta kontrakt, så tycker jag, att då skulle väl åtminstone Kungl. Maj:t tala om att Kungl. Maj:t gjort det och ge domänstyrelsen ett åläggande: Här ha ni ett annat kontrakt än det av eder uppgjorda, med lägre priser, och det anbefalla vi er att taga.

Så ser jag på saken. Jag visste aldrig att vi hade ministerstyrelse här i landet. Ämbetsverken böra naturligtvis få ha sitt att säga, när de skola sköta sig och sköta sig affärsmässigt.

Jag har emellertid, herr talman, kommit fram till den punkt, där jag säger, att om riksdagen går in på detta förslag, såsom det här föreligger i den kungl. propositionen och statsutskottets utlåtande, så vet icke riksdagen vad den gör. Och därför önskar jag, att vi skola få veta, vad vi göra. Därför önskar jag, att vi skola få en utredning om summan av allt det, som staten sätter in eller riskerar, om det som riksdagen själv beslutar och det som kommer från olika andra håll, som vi här se i propositionen, men framför allt, om vad domänstyrelsen här kommer att förlora, därför att icke affärsmässigheten skall tillämpas, alltså skillnaden mellan vad den skulle ha, om den fick göra upp affärsmässigt och vad den nu får.

Detta, herr talman, önskar jag få klarhet i, och för att få det hemställer jag, att ärendet återremitteras till statsutskottet.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Jag skall först, herr talman, be att få yttra några ord med anledning av herr Järtes anförande. Han fäste uppmärksamheten på att denna fråga i fjol behandlades i riksdagens sista timme, och att den i år, som han yttrade sig, forcerats fram i riksdagens första; och han ville antyda, att i båda fallen det tydligen var någon avsikt därbakom, som han icke riktigt såg, men som han i alla fall menade vara av betänklighets art.

Om herr Järte, som ju har tillgång till alla handlingarna i denna fråga, hade velat kasta ett öga på fjolårspropositionen, skulle han mycket lätt kommit underfund med, varför frågan i fjol icke kunde komma tidigare, än då blev fallet. Vid de underhandlingar, som på den tiden bedrevs, var frågan, huruvida Kalix kommun skulle kunna träda in och borga för detta lån för industri-företagets räkning, ett synnerligt viktigt moment. I detta avseende hade ju kommunen fattat beslut om att en sådan kommunal borgen skulle lämnas. Men den saken måste ju undergå prövning i regeringsrätten. Innan man fick veta, huru därmed skulle förhålla sig, om en sådan borgen kunde medges eller icke, var det icke möjligt att framlägga en proposition i ärendet, då den omständigheten uppenbarligen vore avgörande i mångt och mycket för läggningen av det statsens stöd, som i detta fall skulle kunna ifrågakomma. Regeringsrättens yttrande i detta avseende avgavs den 5 maj och utföll ju på det sättet, att framställningen om tillstånd att ikläda sig borgensansvar ogillades. Därmed var det klart, att en ny bearbetning av ärendet måste komma till stånd.

Därtill kom, att man måste avvakta yttranden, som vid den tiden infordrades av kommerskollegium — och vilka yttranden innehöllo uttalanden om kalkylernas beskaffenhet. De hörda personerna voro civilingenjören Berthold Smert, överingenjören vid Skutskär S. Sandberg samt civilingenjören och disponenten vid Mo och Domsjö Karl Salin. Dessa yttranden inkommo den 18 och 19 maj till kommerskollegium, som därefter avgav sitt utlåtande. Om man ville ha fram ett förslag, som åtminstone delvis måste grundas på yttranden av dessa data, förstår man, att propositionen icke kunde komma tidigare än i slutet av riksdagen. Den daterades den 20 maj. För den som ville, att något annat skulle göras, och göras fortast möjligt, i Kalix än utbetalande av arbetslöshetsunderstöd — det var givetvis bl. a. önskvärt att anläggningen där icke fick stå obrukad för länge, utan kom till användning tidigast möjligt — fanns

*Ang.
återupprättan-
det av viss
industriell
verksamhet
i Nederkalix
socken.
(Forts.)*

Ang.
 återupprättan-
 det av viss
 industriell
 verksamhet
 i Nederkalix
 socken.
 (Forts.)

ingen annan möjlighet än att använda fjolårets sista riksdagstimme till att framlägga proposition i ärendet. Dessa siffror äro tillgängliga för en var och förklara, varför man då icke kunde komma tidigare.

Vad sättet för behandlingen av ärendet i år beträffar, måste ju först beaktas, att åtskilliga förberedelser av praktisk art redan före riksdagen måst vidtagas. Bland annat den förberedelse, som herr Järte talade om, nämligen att för ett eventuellt bolags räkning avverkning måst igångsättas på statens skogar. Herr Järte yttrade, att man här tydligen känt sig så säker på utgången, att man i förväg satt i gång en dylik avverkning. Ja, den har satts i gång i full överensstämmelse med domänstyrelsen, som för sin del var beredd att taga den risk, som skulle ligga i att den själv eventuellt finge behålla och avyttra sitt virke, därest icke Kalixbolaget skulle komma till stånd. Och från domänverkets egen ekonomiska synpunkt är det uppenbart, att detta för domänverket under nuvarande förhållanden och med årets försäljningspriser skulle vara en mycket förmånlig anordning. Men om bolaget skall träda i verksamhet och avverkning pågår för dess räkning därest det kommer till stånd, då är det givetvis önskvärt, att det kan konstitueras snarast möjligt. Däri ligger, såvitt jag kan förstå, en fullgod saklig förklaring till att ärendet i år framförts så skyndsamt, att det kunde behandlas under riksdagens första månad.

Härmed tror jag mig ha givit en förklaring till varför både i år och i fjol ärendet förts fram i den ordning som skett.

Jag övergår nu till de gjorda erinringarna mot att ärendet ånyo kommit inför riksdagen, någonting som man i fjol inte kunde ana skulle bli händelsen.

Förklaringen till att ärendet ånyo föreligger i riksdagen ligger närmast däri, att riksdagen i fjol beslöt framhålla nödvändigheten av att, »innan slutligt avtal om statshjälpen träffades», trygghet vunnes för att det blivande bolaget utöver statshjälpen förfogade över »tillräckligt anläggnings- och rörelsekapital». Sålunda ett statsinskridande med teckning och i övrigt med begagnande av de medel, som i fjol ställdes till regeringens förfogande, skulle anstå, till dess tillräckligt anläggnings- och rörelsekapital för bolaget skulle föreligga. Därigenom fick ju regeringen i uppdrag att tillse, icke blott att teckning skedde på sätt i fjolårets förslag skisserades, och att bankkredit öppnats, på sätt också i fjol antyddes, till anläggningar m. m., utan också att tillräckligt rörelsekapital skulle ha garanterats, innan insatsen gjordes. I fjol utgick man där uppe ifrån att det belopp, som utöver aktiekapitalet behövdes icke blott för anläggningar m. m., utan även för rörelsekapital, skulle kunna erhållas genom bankavtal. Kommitterade gjorde då bestämt gällande, att det var deras övertygelse, att så skulle kunna ske.

När underhandlingarna därpå begynte beträffande möjligheten att få tillräckligt anläggnings- och rörelsekapital, uppstodo emellertid svårigheter därför. Jag vill beträffande det bankinstitut, som här trädde till, säga, att mot dess sätt att taga sig an denna sak har jag för min del ingen erinran att göra. Banken i fråga har tydligen också för sin del ådagalagt ett intresse för bygden, som jag för min del med tacksamhet vill erkänna. Men det visade sig det oaktat att bankinstitutet, då det såg rent affärsmässigt på läget, icke ville gå in för högre kredit, än som enligt dess förmenande under alla förhållanden var säkrad. Därmed uppstod ett bristande belopp mellan vad som under alla förhållanden enligt bankens mening var säkerställt och vad som normalt kunde för rörelsen anses erforderligt, vilket belopp måste anskaffas på annat sätt. Det var ju inte regeringens sak att anskaffa dessa medel, utan man skulle givetvis kunna säga, att det finge de direkt intresserade själva ombestyras. Å andra sidan var det ju klart, att regeringen, med den syn på hela detta läge som den hade, betraktade det såsom önskvärt att man kunde åstadkomma en kreditgivning, som i sin tur skulle innebära så stora fördelar som möjligt för bolaget

och alltså i fortsättningen stärka dess bärighet. Regeringen för sin del ansåg därför den eventuellt föreliggande möjligheten, att bolaget skulle bringas att kooperera jämväl med agentintressen och andra dylika inflytelser samt i varje fall nödgas utfästa sig för oundgängligt höga räntor, icke tilltalande. I stället för att en dylik tredje part skulle komma in i affären, fann regeringen det vara av intresse, att man i stället försökte anskaffa det återstående erforderliga beloppet på sådant sätt, att därmed icke skulle skapas nya svårigheter eller några på bolagets verksamhet ogynnsamt inverkan. Det var därför som regeringen höll före, att om en del av den inteckningssäkerhet, som det utlå-nande bankinstitutet tidigare godtagit såsom fullgod säkerhet för dess lån, kunde frigöras och ställas till förfogande för de ytterligare lån, som enligt se-nare kalkyler behövde tagas, vore en sådan åtgärd önskvärd. Bankinstitutet i fråga gick in därpå. Det avstod från de inteckningar, som lägo mellan 500.000 och 1,500,000 kronor, och flyttade sina inteckningar högre upp. Där-med blev det möjligt att ge de nya långivarna en säkerhet, som efter vanlig uppskattning får betraktas såsom fullgod säkerhet.

Herr Lindman yttrade nu på tal om detta, att inga kassor skulle otvunget godtaga en sådan säkerhet, som det här blev fråga om. Jag hemställer till herr Lindman, huruvida icke beträffande en stor mängd av industriföretag av denna karaktär, industriföretag, för vilkas förvärvande, uppbyggande och rö-relse, på sätt i detta fall planlägges, anskaffas mellan 7 och 8 miljoner kronor, bankerna såsom fullgod säkerhet mottaga inteckningar i anläggningarna upp till 1.5 miljoner kronor? Finns det icke ofantligt *många* sådana inteckningar, som ligga såsom rent affärsmässig säkerhet hos bankföretagen? Så blir i varje fall händelsen med den inteckning å en miljon kronor, som lösgjorts i detta företags botten tillgångar, därigenom att Handelsbanken godtagit högre upp belägna inteckningar.

Jag skulle för övrigt vilja säga herr Lindman, att om man går till industri-länefonden och ser på de lån, som tidigare utlämnats därifrån, tror jag nog, att vi kunna komma överens om, att därifrån i många fall lämnats lån, för vilka icke presterats en motsvarighet till den säkerhet, som industrilänefonden i detta fall kan anses äga. Man betraktar ju dessutom den fondens låneverk-samhet såsom ett stöd åt industrien. Jag är övertygad, att den synpunkten i många andra fall inverkat vid prövningen av säkerheterna. Jag vågar i varje fall göra gällande, att den lånetransaktion, som här föreligger, där in-dustri-länefonden och postsparbanken mot nyssnämnda säkerhet lånat ut var-dera en halv miljon kronor, icke får betraktas såsom något statstillskott, utan måste betraktas så, att dessa lån lämnats på vanligt sätt mot vederbörlig sä-kerhet.

Naturligtvis äro dessa lån till stort gagn för bolaget. Det är en fördel att ha långgivare av denna art, som inte komma att till egen profit pressa bolaget, utan som låna ut till skäligen att ej säga låg ränta. Ur den synpunkten måste dessa lån medges utgöra en verklig fördel. Men regeringen har för sin del sett saken så, att man borde söka medverka till att förutsättningarna för att bolaget i fortsättningen skall kunna bedriva sin rörelse och hålla sig uppe bli så stora som möjligt och verksamheten alltså kunna stabiliseras utan ytterli-gare offer.

Det är vidare givet, att den utvidgning av krediten, som det nya förslaget innebär från domänverkets sida, innebär ett nytt tillskott av statsstöd. Jag skall inte ett ögonblick bestrida, att denna utsträckta kredit ur statens syn-punkt utgör ett ytterligare krav. Men det var också den omständigheten när-mast, som föranledde, att denna fråga måste ånyo underställas riksdagen. Frå-gan om lånen från industrilänefonden och postsparbanken skulle icke, såvitt jag förstår, behövt föranleda ett dylikt nytt föreläggande. Så var däremot,

Ang.
återupprättan-
det av viss
industriell
verksamhet
i Nederkalix
socken.
(Forts.)

Ang.
återuppriktan-
det av viss
industriell
verksamhet
i Nederkalix
socken.
(Forts.)

som sagt, fallet med spörsmålet om den utsträckta krediten från domänverket. Det uttalades ju nämligen i fjol, att domänstyrelsens medverkan till den planerade hjälpkaktionen endast borde lämnas på ett fullt affärsmässigt sätt. Detta uttalande nödvändiggjorde, att riksdagen ånyo finge pröva ärendet, innan regeringens kunde slå till i fråga om teckningen eller överhuvud vidtaga åtgärder för bolagstankens realiserande.

Vidare har herr Lindman frågat mig, huruvida icke utöver detta medgivande de vidtagna jämkningarna i fjolårets kontrakt äro av synnerligt betydelsefull art. Herr Lindman menade tydligen, att det skulle blivit någon prisändring bestämd, och att kontraktsförslaget i det avseendet skulle betydligt skilja sig från vad som i fjol var före och vann riksdagens godkännande. Nej, någon prisändring har icke kommit till stånd. När man räknar med att enligt årets försäljningspriser skillnaden mellan de priser, som bolaget skulle betala, och de priser, som staten skulle kunnat betinga sig på annat håll, stiger till ett högre belopp än i fjol, så beror detta på de från i fjol stegrade försäljningspriserna. Såsom herr Lindman mycket väl vet, var det ju så, att det tilltänkta kontraktet fastställde ett pris, som hänförde sig till ett medelpris för en tid, som föregick det år, under vilket kontraktet uppgjordes, nämligen år 1926. Det är under sådana förhållanden uppenbart, att om och i den mån, priserna stiga och bli högre, i samma mån komma kontraktets prisbestämmelser att innebära en ökad fördel för bolaget. Om priserna däremot falla, blir fördelen mindre, kanske ingen och kan rent av omvandlas till förlust. Ur den synpunkten kan man säga, att årets trävarupriser där uppe medfört en större, för bolaget förmånlig skiljaktighet. Men då är det att märka, att det förefaller, som om domänstyrelsen på sina försäljningar i övre Norrland sistlidna höst rent av kunnat profitera på det föreliggande, nya bolagsprojektet, därför att, egenomligt nog, priserna i Norrbotten stigit mera än någonstädes eljest i landet. Skiljaktigheten mellan de priser, man kommit till vid domänverkets auktioner i Norrbotten, är väsentligt högre än den prisskillnad, som förekommit på andra håll i landet. På andra håll i landet äro priserna i år knappast högre än i fjol, under det att de där uppe stigit väsentligt. Så har uppgivits, att man i vissa angivna distrikt i Norrbotten kommit upp till en prisstegring av 21 à 22 procent. Vad kontraktets prisbestämmelser komma att innebära i fortsättningen ur bolagets och domänverkets synpunkt, det kan ingen människa säga. Det beror på hur priserna i den allmänna marknaden komma att gestalta sig. Kontraktet kan, avslutat, bli till ingen fördel alls för bolaget, och det kan komma att innebära en betydande vinstmöjlighet för detsamma. Däri ligger ju ett visst moment av spekulation. Men det är givetvis också detta som gör, att, då man väl gärna tror på någon höjning, man kan utgå ifrån, att bolaget jämväl i sitt avtal med staten har en viss säkerhet för att bolaget i fortsättningen skall kunna reda sig. Om denna förutsättning kan man emellertid, såvitt jag förstår, icke alls få någon säker uppfattning genom en återrems; den ger sig själv beroende på utvecklingen, alldeles oavsett om beslut fattas nu eller någon vecka senare.

I övrigt är det vissa smärre jämkningar som påkallats av parterna i det ursprungliga förslagskontraktet, såsom beträffande indelningen av skogstrakterna i fråga, vilka trakter som skola hänföras till det och det prisområdet o. s. v. Beträffande allt detta har överenskommelse träffats i fråga om såväl alla huvudgrunder som rörande alla mindre jämkningar direkt mellan domänstyrelsen och representanterna för det planerade bolaget. Jag vågar sålunda göra gällande, att häri ligger ingen anledning till att ytterligare uppskjuta ärendets avgörande.

Efter dessa faktiska upplysningar om överenskommelsens innehåll vill jag säga ytterligare några få ord.

Man har här även kommit in på en principiell diskussion beträffande huruvida man genom ett bifall ger sig in på socialisering eller inte, huruvida det vore rimligt att taga ett dylikt första steg, med mera sådant.

Jag vill då säga, att ett ingripande, en social åtgärd måste under alla förhållanden staten vidtaga för bygden i fråga. Arbetslöshetsunderstödet till Kalix under år 1927 har uppgått till 540,000 kronor, d. v. s. räntan på ett belopp å 10 miljoner kronor. Om och när ur arbetslöshetssynpunkt en förbättring på denna ort kan komma till stånd, därest inte staten, på sätt här föreslås, bidrar till att öppna möjligheter till arbete, därom torde det icke vara möjligt för någon att yttra sig. Den något minskade arbetslöshet, som nu föreligger, sammanhänger bl. a. med, att man satt i gång vissa arbeten, som nu tillfälligtvis sysselsätta en del av befolkningen, såsom bl. a. brobygget över Kalix älv. Men när det gäller att kalkylera, hur det kan bli i fortsättningen, om inte sågverksindustrien, som är själva grundförutsättningen för hela bygdens ekonomiska liv, återupprättas, tror jag, att ingen kan bestämt yttra sig därom.

Man har här att välja mellan tre olika alternativ. Det första är att försöka evakuera bygden, att såsom någon ifrågasatte i fjol flytta bort befolkningen från denna gränsbygd. Det andra är att fortfarande ge en halv miljon kronor årligen till arbetslöshetsunderstöd och till hjälparbeten åt befolkningen där uppe. Det tredje slutligen är den lösning, varom förslag nu föreligger. Om det gäller att välja mellan dessa tre sociala åtgärder, så kan jag inte se annat, än att den sociala åtgärd, som det här är fråga om, är den bäst motiverade. Naturligtvis måste detta ingripande — vilket också de båda herrar, som anmärkt på saken, själva erkänna — betecknas såsom företrädesvis av social natur. Men man räknar dock icke fullständigt i blindo, om man anser, att den är av sådan art, att den bör bli så att säga »självförsörjande». Den ger, emedan den bereder arbete och förtjänst, möjlighet att fortsättningsvis lösa detta sociala problem utan ytterligare statstillskott.

Herr Olsson i Kullenbergstorp yttrade, att vi nog nödgas återkomma till detta ärende varje år. Det tror jag inte behöver bli fallet. Ty skulle inte företaget komma till stånd på grund av det beslut, som nu är föreslaget, så lär väl saken vara tämligen ogenomförbar.

Jag vet inte, om jag uppfattade herr Lindman rätt, men såvitt jag förstod, antyde han möjligheten av att här stimulera enskilda till att skapa en industri. Genom ett mindre tillskott av staten kunde man snart få fram densamma på en annan väg än denna. Och hr Olsson i Kullenbergstorp yttrade, att staten borde ge understöd utan att blanda sig in i det bolag, som skall driva rörelsen. Därigenom skulle staten i fortsättningen icke behöva få sina intressen fastlåsta vid företaget. Staten borde i stället giva de penningar, som erfordrades för en stabilisering i bygden, mot den säkerhet, som utan samröre med bolaget skulle kunna erhållas. Ja, det skulle väl i så fall vara mot reverser av de personer, som tänka bilda bolaget, och alltså utan den ytterligare säkerhet, som ligger däri, att staten enligt förslaget för 1,5 miljoner kronor får såväl reverser av bygdens befolkning som aktier i bolaget som säkerhet.

Herr Järte förde i det sammanhanget in lönespörsmålet och sade, att nog vore det väl bättre, att man träffade avtal med arbetarna om lägre löner och på det sättet garanterade industrin där uppe en fortsatt tillvaro, än att, som nu skett, söka få arbetarna direkt intresserade i företaget, bliva meddelägare i detsamma och kvartal efter kvartal med sina avlöningsmedel amortera de av dem tecknade aktierna. Jag kan ej ge honom rätt däri. Nog bör det bli intressant att se, vad en väg sådan som den sistnämnda, varigenom en stor arbetargrupp intresseras i företaget, kan komma att betyda för detsamma. Självt skall jag icke uttala någon profetia, men nog har det sitt stora intresse

*Ang.
återupprättan-
det av viss
industriell
verksamhet
i Nederkalix
socken.
(Forts.)*

Ang.
återupprättan-
det av viss
industriell
verksamhet
i Nederkalix
socken.
(Forts.)

att erfaras, hur den saken kommer att slå ut. Det kan komma att innebära en stor fördel för bolaget — utan att detta behöver avlägsna sig från de lönenormer, som gälla på andra håll — om arbetarna genom särskilt intensivt arbete, genom påpasslighet, omsorg och solidaritet medverka till att bolaget existerar och utvecklas, med en vid sig fästad arbetarestam. Jag trodde därför icke, att herr Järte skulle beteckna det försöket som så betydelselöst, att man icke kan vara med därom utan att det här endast gäller: ned med lönerna, annars blir det icke något av. Det synes mig, som om försöket skulle kunna göras och att det ur sociala synpunkter kan försvaras.

Jag vill säga, att det förvånade mig särskilt att de båda första talarna, som voro emot förslaget, voro jordbrukare. När jag där uppe försökte tränga igenom de skäl som framfördes för att hjälpa fram detta industriföretag, liksom de synpunkter, som från olika håll och intressegrupper gjordes gällande, påverkade mig icke minst den offervilja och solidaritet, som traktens jordbrukare — helt naturligt för övrigt — ådagalade. De beskrev för mig, hur det gått till, hur en löftesrik industri givit god förtjänst åt många, hur sedermera på grund bl. a. av strider mellan parterna förhållandena försvårats, hur därefter företaget kommit i händerna på sådana, som föredrogo att utbryta maskinerna ur de ursprungliga anläggningarna och sälja dem till Finland, som på sin sida av gränsen gjort allt möjligt för att tillskapa en hållbar industri. Vidare beskrev de huruledes de som nu bodde i kommunen, stodo inför utsikten att, sedan företagen flyttat därifrån och de tusen man, som varit anknutna till företaget, finge understödjas genom fattigvården, de i första hand finge bära svårigheterna. De förklarade ytterligare, att de voro villiga att av egna medel bidra till att sätta verksamheten i gång, och framhöllo, att den ägde naturliga förutsättningar att bära sig, och att staten såsom största skogsägaren hade obestriddligt intresse av att en förädlingsindustri här komme till stånd. Under dessa förhållanden kunde jag icke tro, att det särskilt skulle höjas röster från jordbrukare- och bondehåll emot företaget att åstadkomma förtjänstmöjligheter för samtliga där uppe boende, såväl bönder som arbetare. Solidariteten på bondehåll borde väl sträcka sig även på andra sidan Dalälven och icke blott, herr Olsson i Kullenbergstorp, stanna söder om densamma.

Ja, härmed tror jag mig ha berört de mest väsentliga erinringar, som kommit upp i detta sammanhang emot propositionen. Om man skulle se på de allmänna förhållandena i orten i år och i fjol, får jag säga, att i den omständigheten, att sågverken på Seskarön, som legat i finska händer, lagts ned, ligger ytterligare ett plus till motiven för att tillskapa och upprätthålla en förädlingsindustri vid Kalixälven. Förutsättningarna för dess tillvaro blir därmed i högre grad gynnsamma än tidigare.

Slutligen har man gjort gällande, att gränsfrågesynpunkten icke äger någon synnerlig betydelse. Jag vill icke göra gränshänsynen större än den rimligen förtjänar, men jag får säga, att när det gäller att anlägga nationella synpunkter på denna fråga, bör man observera, hur på andra sidan Torneälven den finska staten energiskt och målmedvetet, och bland annat genom organiserandet av en rent statligt framskapad industri, försöker väcka mesta möjliga liv och rörelse. Erfar man hur denna unga och energiska nation arbetar, tycker jag icke det är tilltalande, att vi skola ha att uppvisa nedlagda fabriker och en befolkning, som känner sig övergiven på grund av minskade försörjningsmöjligheter. Allt detta ger dock anledning till ett eftersinnande av om man icke från riksdagens sida borde vara med om försöket.

Jag hoppas därför, herr talman, att riksdagen icke avslår propositionen, utan bifaller densamma på sätt statsutskottet föreslagit.

Herr R \ddot{o} ing: Herr talman, mina damer och herrar! En ärad talare på norrbottensbänken, herr Lövgren i Nyborg, har redan meddelat kammaren det yrkande jag kommer att framställa i den föreliggande frågan. Han förut-satte, att jag skulle komma att yrka avslag, emedan jag, som kammaren väl känner till, är beständ motståndare till så gott som allt statsingripande i vårt näringsliv. Jag betraktar det som en komplimang vad herr Lövgren i Nyborg yttrade om mig, även om han avsåg motsatsen, ty jag tillhör icke de personer, som för att fånga röster vid valtillfällen utge sig för att vara motståndare till statsingripande i näringslivet, men sedan när de bli valda rösta för det ena förslaget efter det andra innebärande olika statsingripande i näringslivet. Herr Lövgren i Nyborg antog, att jag skulle använda detta tillfälle för att framhålla de tungt vägande principiella skäl för avslag på det föreliggande förslaget. Det misstog han sig i, emedan jag redan i fjol i ett ingående anförande framhöll de principiella skäl, som talade mot den då föreliggande propositionen, och är det därför onödigt att nu åter upprepa dessa skäl, desto mer som klockan är över halv fem och jag antager, att vi alla önska, att beslut i denna fråga fattas före middagen.

Herr Lövgren i Nyborg framhöll ock, att det går icke an att i frågor som den föreliggande hålla allt för mycket på principer. Man får i stället på bekostnad av dessa principer se till, att befolkningen genom ett statsingripande får något att leva av. Tror herr Lövgren i Nyborg, att jag står här vecka efter vecka, riksdag efter riksdag, och kämpar för vissa ekonomiska principer bara för principernas egen skull? Nej, jag arbetar självklart utslutande för dessa principer, emedan jag är övertygad om att genom ett godkännande av desamma folket lättare skall få utkomst och kommer att leva under så lyckliga förhållanden som möjligt. Och vi ha dock, herr Lövgren i Nyborg, nu större erfarenhet och oftare tillfälle att göra jämförelser hur den svenska befolkningen lever, till följd av att sunda ekonomiska principer konsekvent godtagits av riksdagen, än befolkningen gör i andra länder, där en motsatt handels- och finanspolitik förts mot i vårt land.

Jag framhöll utom de principiella synpunkterna i fjol den farhågan, att även om den kungl. propositionen antogs vid 1927 års riksdag, så skulle det icke dröja många riksdagar, innan ytterligare krav framställdes för att vidmakthålla produktionen i Nederkalix. Jag beklagar livligt, herr talman, att mina farhågor till den grad besannats, att redan i år regeringen har funnit sig nödsakad att inkomma med en proposition, i vilken föreslås, att riksdagen måtte medgiva ytterligare förmåner, ytterligare lättnader för den industri, som man vill vidmakthålla i Nederkalix.

Hans excellens herr statsministern uttalade nyss, att han var övertygad om att i den händelse riksdagen nu beslutar i överensstämmelse med statsutskottets hemställan och Kungl. Maj:ts proposition, skulle riksdagen icke behöva riskera, att nya krav framställdes från regeringen om ytterligare förmåner för denna industri. Jag är icke så säker på att detta icke kommer att ske. Jag hoppas — jag är alldeles övertygad om att vi, som tala för avslag, tala för döva öron och komma att i en eventuell votering befinna oss i en avgjord minoritet — jag hoppas, säger jag, att herr statsministerns förhoppningar icke må komma på skam. Jag må dock säga med den erfarenhet jag har från en jämförelsevis lång riksdagsmannabana, att spåren avskräcka, och jag skulle kunna framföra mer än ett exempel, men det må vara nog med ett, Spetsbergen, i vilken fråga riksdagen gång på gång beviljat nya anslag i stället för att låta det först beviljade beloppet gå förlorat. Jag fruktar, att, om riksdagen bifaller utskottets hemställan och Kungl. Maj:ts proposition, ett dylikt beslut kommer att i framtiden föranleda nya utgifter för det allmänna.

Ang.
återupprättan-
det av viss
industriell
verksamhet
i Nederkalix
socken.
(Forts.)

Ang.
återupprättan-
det av viss
industriell
verksamhet
i Nederkalix
socken.
(Forts.)

Herr statsministern reagerade rätt skarpt mot den synpunkt, som utvecklades av herr Järte, att om en befolkning befinner sig i ett sådant ekonomiskt trångmål som i Nederkalix, och arbetarebefolkningen däruppe har ett stort intresse av att en industriell produktion upprätthålles, då bör arbetarebefolkningen i Nederkalix även göra uppoffringar genom att acceptera lägre löner så att produktionen blir lönande. För mig synes det vara en nog så billig begäran, att den befolkning, som har arbetstillfällen vid denna industri, gör ett dylikt offer. Och när en ärad talare, herr Lövgren i Nyborg, kallade ett dylikt offer från arbetarnas sida för illojal konkurrens, tillåter jag mig som min åsikt uttala, att om man överhuvud taget skall kunna tala om illojal konkurrens i denna fråga, så är det den som riktas mot den konkurrerande industri, som visar sig vara bärkraftig utan något statsingripande, utan att staten, på sätt föreslagits i Kungl. Maj:ts proposition och statsutskottets hemställan, underlättar för industrin att komma till stånd och sedan existera.

Jag har dessutom, herr talman, svårt att förstå, varför icke det enskilda kapitalet och bankföretagen skulle vilja placera penningar i ett företag som detta, om det verkligen, på sätt som påstås, vore bärkraftigt och utdelningen skulle bli sådan, som t. ex. herr Lövgren i Nyborg i fjol var så övertygad om skulle bli fallet. Vore de gjorda beräkningarna verkligen så säkra, som man låter påskina, då behöfde icke riksdagen bevilja ett öre till denna industris fortsättande. Jag är övertygad om att det enskilda kapitalet och bankerna då gärna skulle placera sina pengar i detta företag.

Den ärade vice ordföranden i statsutskottet, herr Anderson i Råstock, skulle gärna vilja se i vitögat den av denna kammares ledamöter, som hade panna att yrka avslag på den föreliggande propositionen efter allt det arbete, som nedlagts. yttrade herr Lövgren i Nyborg. och, efter allt det intresse, som visats av befolkningen där uppe, yttrade herr Anderson. Jag önskar få antecknat till dagens protokoll, att jag är en av denna kammares ledamöter, som kommer att rösta för avslag på såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts proposition i ämnet.

Herr Hansson i Stockholm: Herr talman! Jag kan fatta mig kort. De skäl, som förestavat mig att biträda vad statsutskottet här föreslagit, ha tidigare utvecklats av herr Anderson i Råstock och herr Lövgren i Nyborg. Det är emellertid icke blott de sålunda framförda synpunkterna, som bestämt mig att rösta för statsutskottets förslag, utan det är också någon personlig känedom, som jag lyckats skaffa mig rörande förhållandena där uppe under ett besök, som ingivit mig känslan av att ett handtag är motiverat och nödvändigt och att ett sådant handtag kommer att åt befolkningen skapa möjligheter att genom ordinärt arbete uppehålla sig.

Jag begärde ordet under herr Olssons i Kullenbergstorp anförande, när han försökte göra detta till en historia om socialism. För min del vill jag uttryckligen förklara, att vi betrakta på intet sätt sådant understöd för att få i gång en industri såsom något realiserande av socialismens principer. Vi betrakta det såsom åtgärder, som kunna bliva nödvändiga inom ett kapitalistiskt samhälle för att förhindra att befolkningen på en viss ort förödes, och vi ha icke något emot, att staten i detta syfte samarbetar med det enskilda intresset. Vi kunna för övrigt mycket väl tänka oss, att en socialistisk ordning realiserar i större omfattning i samarbete mellan statens intresse och det enskilda intresset.

Det är klart, att det måste väcka betänkligheter, att staten behöver träda in på detta sätt, och på socialdemokratiskt håll ha vi städse hävdadt, att man måste se till, att man icke genom sådana understöd uppehåller en verksamhet, som icke har naturliga förutsättningar och därför måste komma att bereda

svårigheter. Såvitt jag förstår, så föreligger det emellertid, som herr statsministern uttalat, naturliga förutsättningar för en rörelse av den art det här är fråga om uppe vid Kalix, och jag tycker, att man därmed kunde låta falla de principiella betänkligheter, som annars kunna hysas mot statssubvention. Kan man genom hjälp från statens sida bringa ett företag ur tillfälliga svårigheter till att blomstra upp och gagna produktivt liv åt vårt folk, så finnes det icke några principer, som bjuda att man skall underlåta att vidtaga kloka åtgärder. Och jag förstår icke den principstolthet, som herr Röing presterade, som lämnar åsido alla hänsyn till hurudana förhållandena verkligen äro och icke har att rekommendera någon annan åtgärd för att åstadkomma vad som här är nödvändigt för att hjälpa behövande folk i vårt eget land.

Det har sagts, att hjälpen kan utgå på annat sätt. Det har pekats på den verksamhet, som redan bedrives genom arbetslöshetskommissionen. Och herr Järte har naturligtvis kommit och rekommenderat sänkta löner för arbetarna som den rationella metoden att få i gång arbete däruppe. Även om man ser saken, som man vill göra här från vissa högermäns sida, ur välgörenhetssynpunkt, förefaller det mig, att de upplysningar, som lämnats rörande kostnaderna för nödhjälpsarbete däruppe, visa, att man verkligen kan fråga sig om icke en framgångslinje som den här föreslagna blir för staten billigare. Att den för arbetarna däruppe är bättre, är klart, ty nödhjälpsarbete måste betraktas som en nödfallsutväg, och kan man finna ett tillfälle att bereda arbete under andra former, så bör man taga det tillfället i akt.

Jag skall ej länge dröja vid herr Järtes förslag om lönedepressning. Jag kan dock ej hålla tillbaka det ordet, att det förargar mig alltid, när de välbeställda rekommendera de fattiga att ytterligare draga åt svängremmen. Det är så lätt att säga till fattigt folk: »Svält litet mera, inskränk eder ytterligare, så skola ni få arbete.» Men jag har sett folket däruppe, och mitt intryck är, att det folket ej har mycket att försaka, utan redan lever under mycket tryckta och svåra ekonomiska förhållanden. Redan ur den synpunkten tycker jag att det skulle vara en hänsynslöshet att vägra hjälpen och bara svara: »Drag åt svängremmen litet mera!» Dessutom finnes det andra betänkligheter mot det system, som herr Järte rekommenderar; ty vad är det annat än att hitta på en ny sorts nödhjälpsarbete, ett nödhjälpsarbete, som ej igångsättes och ledes av staten utan ett nödhjälpsarbete som privata företag dra profit av och som kännetecknas — liksom statens nödhjälpsarbeten — av lägre löner än inom den övriga industrien. Vi ha redan enligt min uppfattning kommit ut på ganska farliga vägar med de statliga och allmänna nödhjälpsarbetena. Skulle vi nu slå in på den väg, som herr Järte rekommenderar, så skulle det leda till, att vi slutligen riva upp all ordning på den svenska arbetsmarknaden och skapa ett tillstånd av osäkerhet, som till sist skulle gå ut över den svenska produktionen.

De skäl, som ha anförts för en hjälp åt befolkningen däruppe på sätt som föreslagits, äro enligt min uppfattning så starka, att jag icke tvekar ett ögonblick att biträda statsutskottets förslag. Säkerheten är uppenbarligen icke lika stor på motståndarnas sida. Det är intressant att se, hur högern opererar på denna punkt. I statsutskottet ha ett par av de inflytelserikaste männen på högersidan mycket energiskt trätt in för det förslag, som utskottet framlägger. I första kammaren har högerns ledare där talat för statsutskottets förslag. I andra kammaren talar högerns ledare för återremiss, och den, som kanske en gång blir högerns ledare, skickas fram på den rena avslagslinjen. Det vittnar, säger jag, om att synpunkterna här äro så mångahanda, och att även ett högerhjärta kan röras inför det behov, som föreligger. Och det skall nog vara ett från socialdemokratiskt till höger förvandlat hjärta, som här kan förhärda sig.

*Ang.
återupprättan-
det av viss
industriell
verksamhet
i Nederkalix
socken.
(Forts.)*

Ang.
återuppriätan-
det av viss
industriell
verksamhet
i Nederkalix
socken.
(Forts.)

För min del måste jag varna för en återremiss. Det förefaller mig, som om man i statsutskottet haft möjlighet att inhämta de upplysningar, som kunna vara nödvändiga, för att riksdagen skall kunna fatta beslut i frågan. Och jag fattar läget så, att ju mera man skjuter på saken, dess svårare blir det att uträtta något. Jag beklagar, att riksdagens beslut i föl fick en sådan form, att det icke har varit möjligt för regeringen att på statens vägnar handla snabbare än nu kunnat ske. Jag tror, att man kommit till den yttersta gränsen i fråga om uppskov härvidlag.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Herr talman! Redan förra året uttalade jag farhågor för, att de medel, som då ställdes till regeringens förfogande för avhjälpande av nöden i Kalixdalen, icke vore tillräckliga. Det blev därför icke för mig någon överraskning, när Kungl. Maj:ts proposition kom på kammarens bord. Jag anlägger icke, åtminstone icke huvudsakligen, samma affärsmässiga synpunkter på frågan som åtskilliga föregående talare gjort. Jag lägger mera den humanitära synpunkten på densamma. Spörsmålet ställer sig sålunda för mig, att i Kalix finnas 12,000 kvinnor och män, som befinna sig i ett nödläge, och staten måste på ett eller annat sätt ingripa för att hjälpa dem. Detta kan ske på ett utav tvenne sätt. Det ena är, att man beviljar ökade anslag för arbetslöshetens bekämpande. Beloppet skulle väl gå upp till bortåt en halv miljon kronor enligt de uppgifter som jag erhållit. Den andra utvägen är att söka understödja industrien, så att den lämnar arbetsförtjänst åt befolkningen i fråga, så att denna därigenom kan räddas från nöd. Det synes mig, att den sista utvägen är den obestriddigt bästa. Att år efter år kasta ut en halv miljon kronor till arbetslöshetshjälp utan något resultat, då man å andra sidan genom att understödja industrien kan slippa vidare utgifter för staten och så småningom göra arbetarstammen delaktig i bolaget och binda deras intressen vid detta arbete, synes då vara att föredraga. Och jag tror för min del, att just detta senare förfarande är rätta sättet att i framtiden kunna undvika arbetsstrider.

Jag vill även beröra en annan sida av spörsmålet. Våra jordbrukare i kammaren tyckas icke vara solidariska med Norrlands lantmän. Lantmännen i Kalixsocknarna tyngas av oerhörda skatter. Skatterna i dessa kommuner, om man medräknar väg- och landstingsskatterna, uppgå till 30 kronor per bevillningskrona i Nederkalix och i Överkalix till nära 40 kronor. Tro herrarna verkligen, att fastighetsägarna därstädes, som således nu få betala en 30—40 procent av sin inkomst i skatter, som staten ålagt dem för utgifter till fattigvård, skolor m. m., skola kunna stå ut med den fattigvårdstunga, som blir följden av en fortsatt arbetslöshet? Detta blir naturligtvis för dem olidligt. Kommunerna behöva skatteobjekt, och går det ej på annat sätt, så måste staten ingripa genom att åstadkomma skattelindring för befolkningen i Kalixsocknarna. Allt synes mig tala för bifall till utskottets förslag. Det är den enda riktiga vägen som vi därför böra beträda, och de teoretiska skälen, som ställas däremot, dem värdesätter jag ej högt. Varje fråga bör behandlas efter föreliggande omständigheter. Det är möjligt, att ett bifall till utskottets hemställan kan medföra konsekvenser, men varje spörsmål bör prövas för sig. Om nöden kräver att hjälpa befolkningen i en viss ort, så må det ske. Det svenska folket bör känna sig solidariskt.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Hagman**: Herr talman, mina damer och herrar! När denna fråga föregående året var föremål för behandling, hade jag för min del tillfälle att uttala min uppfattning om denna sak och hur den borde behandlas. Jag anslöt mig

föregående år i korthet till det beslut, som riksdagen då fattade. Jag skall därför ej i dag vidare ingå på några som helst principiella synpunkter på den föreliggande frågan. Men då man inom utskottet vid utlåtandet fogat en reservation, som kort och gott går ut på avslag på utskottets hemställan, så hade det varit i högsta grad önskvärt, att dessa reservanter också hade velat beflita sig om att med några ord antyda vad man i stället skall göra, om man ej vill fortsätta på den inslagna vägen och hjälpa det ifrågasatta företaget. Att man ingenting säger om vad man skall göra i denna reservation, torde innebära, att man anser, att den pågående hjälpverksamheten med arbetslöshetsunderstöd och nödhjulsarbeten skall fortsätta. Det är några ord jag vill säga därom. Det går helt enkelt icke för sig att fortsätta med nödhjulsverksamhet där uppe, beroende på följande skäl. Kontant arbetslöshetsunderstöd har icke utgått under de senare åren, därför att kommunernas resurser äro uttömda. De kunna ej lämna några som helst bidrag till dylik verksamhet. Den utväg som återstår är att sätta i gång arbetsföretag för de arbetslösa. Men här kommer den viktiga och avgörande synpunkten. Det finnes ej längre någon möjlighet att göra detta i dessa bygder, därför att vid den tidpunkt på året, då sådana arbetsföretag behöva hållas i gång, nämligen under vintertiden, är man hänvisad till de arbeten, som hittills gjorts men som nu äro fullständigt fullbordade, nämligen flottledsarbeten i älvarna. Kalixälven och snart även övriga älvar äro för närvarande utbyggda i sådan omfattning, att det ej förefinnes behov av att göra några ytterligare arbeten i dessa älvar och flottningsföreningarna äro ej villiga att fortsätta med dylika arbeten. Det faktiska läget i år är detta, att man ej kan räkna med ett fortsattande av hjälpverksamheten utan måste antingen biträda föreliggande förslag eller också gå in för en evakuering av denna bygd med alla de svårigheter, som därmed följa. Om det förhåller sig på detta sätt, att detta företag, som genom det allmännas medverkan skall rekonstrueras, icke kan hållas i gång, så kan det hända, att det i alla fall blir nödvändigt att gripa till andra åtgärder, d. v. s. medverka till avflyttning från denna gamla folkrika bygd. Men jag tror ej, att det är möjligt att göra detta, förrän befolkningen har fått sin egen uppfattning om möjligheten att driva detta företag praktiskt prövad. Det är ont om arbetsmöjligheterna i dessa bygder, och det finnes icke annat att göra än se till, att trävaruörelsen och vad därmed sammanhänger åter kommer i gång. Det är det enda man har att räkna med, när man skall hjälpa befolkningen att komma tillbaka till normala förhållanden.

Vidare har sagts i dag, att arbetslöshetens omfattning i dessa bygder är mindre nu än tidigare. Det förhåller sig ej så, och jag ber därför, att till kammararens protokoll få avgiva några siffror om huru många personer, som i januari de sista åren ansökt om arbetslöshets hjälp i någon form.

I januari 1925 var antalet 562, i januari 1926 638, i januari 1927 854 och den sista januari i år var det 812 personer. Av dessa siffror behagade herrarna finna, att läget är lika dåligt som tidigare, och ingen tror att det blir bättre såvida icke särskilda åtgärder vidtagas.

Det är från dessa synpunkter, herr talman, som jag, med min kännedom om läget däruppe, alldeles oavsett att jag gärna vill medgiva att betänkligheter kunna resas mot de vägar, som man vill gå, måste hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr Laurin: Herr talman! Det var en ärad talare, som undrade över, att det ej finnes intresse för denna fråga inom bondeförbundet. Jag skulle vilja säga, att vi alla inom bondeförbundet ha mycket stort intresse för att hjälpa befolkningen i denna bygd icke blott för de arbetslösas skull utan även för den jordbrukande befolkningens skull. Det är icke, som hans excellens statsmi-

Ang.
återupprättan-
det av viss
industriell
verksamhet
i Nederkalix
socken.
(Forts.)

*Ang.
återupprättan-
det av viss
industriell
verksamhet
i Nederkalix
socken.
(Forts.)*

nistern tycktes tro, så, att Dalälven utgör en gräns mellan bondeförbundare i söder och bondeförbundare i norr. Så är det icke, men tyvärr finnes det en annan sida av saken. Jag kan ej förstå, varför man på detta sätt skall utnyttja en bygds nödläge. Varför skall man utnyttja ett nödläge för att tvinga oss in på en princip, som vi ej kunna gilla? Jag syftar på statsingripandet. Det finnes många andra utvägar. Här har talats om arbetslöshetsunderstöd. Varför kan man ej tillgripa sådant, och varför kan man ej tänka på ett statslån eller med berätt mod skänka bort beloppet. Det är ej för att stjälpå utan för att hjälpa som jag ansluter mig till yrkandet på återremiss.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Jag begärde ordet, då hans excellens herr statsministern så varmt väldjade till oss jordbrukare att vara solidariska inbördes. Jag skulle vara honom utomordentligt tacksam, om han ville lära oss den konsten. Om det verkligen varit en sak, som gällt Sveriges jordbrukare som sådana, kunde jag ha förstått honom, men att han särskilt framhöll, att vi skulle iakttaga solidaritet, när det gäller ett statsdrivet industriföretag, då begriper jag verkligen icke hans excellens resonemang. Ty det må väl ligga oss närmare att tänka på solidaritet, när det gäller något, som sammanhänger med vår verksamhet som jordbrukare. Det ligger oss närmare och det är naturligt. Vi antaga i stället, att det är en skånsk jordbrukare, som ha stora intressen i ett industriföretag. Det går ej bra. Han anropar staten om hjälp i någon form, och den regering, som behandlar ärendet, är ej ovillig för saken. Då kommer denne jordbrukare och säger: jag är jordbrukare, därför skola Sveriges bondeförbundare vara solidariska med mig i fråga om att hjälpa detta industriföretag. Jag tror, att man måste anse det orimligt att vara solidarisk på den basis, som hans excellens antytt. Men, som sagt, vill han hjälpa oss till att på jordbrukets område vara solidariska i norr och söder, så skall jag hålla honom räkning därför.

Det vore intressant att få höra, hur hans excellens tänkt sig denna organisation, som nu är föreslagen, och hur herr Hansson i Stockholm tänkt sig den. Han var angelägen att kalla det hjälp och hjälp och hjälp, men i vilken form man skulle ordna hjälpaktionen, det aktade han sig för att ge sig in på. Hans excellens sade icke emot mig när jag sade, att detta var ett slags socialisering. Han medgav att det vore ett socialt ändamål. Det enda han markerade var att det här skulle vara liksom ett avslutat helt för sig. Det är det, som jag icke tror, att hans excellens kan stå för. Det kommer nog en fortsättning. Det gör det nästan alltid, när man inlåter sig på nya experiment.

Nu är det klart, att detta ändå är vad man brukar kalla för socialisering, eftersom det skall drivas av staten. Det komma icke herrarna förbi, trots all dimbildning, som åstadkommes, då man försöker gå ikring saken med olika åtgärder, som skola skymma bort det hela.

Jag skall icke inlåta mig på frågan om lån från postsparbanken o. dyl. Hans excellens kom mycket lätt förbi den saken, när han sade, att banker ha ju både goda och kläna säkerheter. Man kan väl ändå icke precis jämföra postsparbanken med vanliga affärsbanker, fastän det nu tydligen var meningen.

Jag tror mig emellertid kunna konstatera, att hans excellens åtminstone till hälften erkände, att det här gällde ett socialiseringsföretag. När vi nu haft en socialiseringsnämnd, som suttit snart i åtta år och som haft till uppgift att klara ut hur det skall gå till, när man skall socialisera, är det ju förvånande, att den icke fått vara med om denna sak och blivit hörd. Det kan ju hända, att den, som sysslat just med hur det skall ordnas vid en socialisering, kunnat komma med något bättre uppslag än det, regeringen har stannat för. Det är ju möjligt. Den har ju gett ut stora volymer, och man hade kanske kunnat hitta något där. Åtminstone borde den väl ha kunnat peka ut den

rätta riktningen, som man borde gå efter. Jag tror icke, att det är skäl i att taga på saken så ytterst lättvindigt och säga, att det icke betyder något, på vad sätt man lämnar denna hjälp. Det kommer helt säkert att ha stor betydelse i framtiden. Det kommer man helt enkelt icke ifrån. Jag har fåfängt hört efter, om någon skulle kunna ge svar på den frågan, huruvida, om detta förslag, som jag antar, går igenom, det överhuvud taget skall finnas någon möjlighet att sluta. Av denna anledning tror jag för övrigt, att det finns mycket god säkerhet för dem, som lämna lån, ty man kan väl icke förutsätta, att staten själv skall stå på huvudet. Staten som företagare kommer, såvitt jag kan förstå, icke att ha någon möjlighet att komma undan. Det må gå hit eller dit, det betyder ingenting. Det är därför, som det hade varit så stor anledning att låta socialiseringsnämnden se på saken och yttra sig, om det egentligen passar med den föreslagna anordningen. Denna nämnd har ju dock till uppgift att lämna förslag om hur man skall gå fram i dylika fall. Så har emellertid icke skett.

Jag kan icke finna, att vad som har förekommit i debatten, sedan jag sist hade ordet, har kunnat rubba min ståndpunkt. Jag vill ännu en gång förklara, att jag icke har något emot, att staten offrar pengar på detta område, men låt det i all rimlighets namn vara ett direkt anslag till företaget i fråga. Jag förstår icke, varför man skall ha allt detta med aktier och att staten skall tillsätta styrelseledamöter o. dyl. Är det verkligen en framtid för företaget, låt då folket i orten sköta det själva och stå för det. Det skall emellertid vara på det här viset, annars får icke företaget någon hjälp. Jag protesterar på det bestämdaste emot denna anordning. Hjälp vill jag ge, men jag vill icke, att staten skall driva en sådan industri, som jag anser är fullkomligt olämplig för statsdrift. Jag tror, att jag härmed så klart har angivit min ståndpunkt, att det icke är rätt, som herr Hagman säger, att vi icke visat upp, vad vi vilja göra.

Herr **Kristensson** i Göteborg: Herr talman! Jag har begärt ordet — och jag skall försöka hålla mig inom tvåminutersramen — därför att det framställts ett återremissyrkande och det bör då sägas åtminstone något litet från utskottets sida angående detta yrkande. Vi ha på statsutskottets fjärde avdelning inhämtat alla de upplysningar, som herr Lindman begär angående domänstyrelsens medgivanden och i övrigt. Jag kan också vitsorda, att alla de medgivanden, som icke äro omnämnda i utlåtandet, äro av så oväsentlig art, att de absolut icke kunna vara avgörande vid valet mellan utskottets förslag och reservationen. Om så icke varit fallet, är jag övertygad om att herr Lindmans egna partivänner, herrar Johansson i Fredrikslund och Persson i Fritorp, vilka sutto på avdelningen och stodo för alternativ två, skulle intagit något av dessa såsom skäl för sin ståndpunkt. Dessa medgivanden hava icke till någon del varit av den art, att de kunnat övertyga någon enda av kammarens ledamöter om att man borde gå på deras linje. Ett återremissyrkande tjänar icke till något ur den synpunkten, att man möjligen skulle vilja hava ett utlåtande av annan innebörd, ty utskottets ledamöter hava samt och synnerligen sin bestämda ståndpunkt i denna fråga, vilken ingående diskuterats både i fjol och i vår.

Det har också med sig en annan olägenhet, om vi skulle gå på återremissyrkandet, nämligen att antagligen driften däruppe komme att förskjutas en hel säsong med alla de besvärligheter, som detta medför. Det är därför att frågan är av så brådskande art, som jag vänder mig emot återremissyrkandet och ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Lindman**: Herr talman! Mot det anförande, som hölls av hans excellens herr statsministern, ber jag att få göra ett par erinringar. Den första

*Ang.
återupprättan-
det av viss
industriell
verksamhet
i Nederkalie
socken.
(Forts.)*

Ang.
återupprättan-
det av viss
industriell
verksamhet
i Nederkalix
socken.
(Forts.)

av dem är av tämligen oväsentlig art. Den gäller nämligen, då hans excellens, på talet om utlämnande av lån mot föreliggande säkerheter, frågade mig, om jag icke trodde, att man många gånger från bankerna lämnade ut lån mot säkerheter, som äro sämre än det här är fråga om. Jag vill då blott däremot göra den erinran att jag icke talade om banklån, utan jag talade om postsparbankens och industrilånefondens lån, vilkas säkerhet jag vill jämföra med s. k. kassalån. Alltså vågar jag vidhålla, att en sparbank eller ett försäkringsbolag, som lämnar ut kassalån, icke lämnar ut dessa mot sådan säkerhet, som den mot vilken postsparbanken och industrilånefonden här få göra det. Då vidare hans excellens statsministern förklarade, att industrilånefonden säkerligen lämnade ut lån mot vida sämre säkerhet än det här är fråga om, vill jag säga: Det tror jag visst den gör, och jag tror t. o. m. att den skall göra det. Detta är emellertid därför att industrilånefonden har till uppgift att stödja vissa industriföretag t. ex. för utvecklande av nyuppfunna metoder och sådant även med vissa risker, men industrilånefonden har ingen uppgift att vara med i välgörenhetsverksamhet, som det här är fråga om. Därför har också kommerskollegium avstyrkt detta. Det sista yttrandet, som föreligger från kommerskollegium i detta fallet, är daterat någon gång i december månad, och av detta framgår alldeles tydligt, att kommerskollegium avstyrker detta särskilt från industrilånefondens synpunkt.

Emellertid var det egentligen icke detta, som jag ville hava sagt, ty det var ju av tämligen oväsentlig art. Vad jag särskilt ville framhålla det var vad som var grunden till återremissyrkandet, om vilket yrkande herr Kristensson påstod, att det saknade fog för sig, vilket ock framgick av hans excellens herr statsministerns svar på min fråga. Huru förhåller det sig med detta? Jo, jag påstår, att skillnaden mellan domänstyrelsens kontrakt och de priser, som nu i detta år betalas utgör 343,000 kronor, alltså för domänstyrelsen så mycket mindre än om försäljningen vore affärsmissig, och denna siffra vidhåller jag. Jag menar därför, att det är en tillräcklig grund för att begära en närmare utredning inom statsutskottet. Nu svarade herr statsministern, att det är ingen skillnad mellan kontraktet och de föreliggande priserna. Men, herr talman, det beror därpå, att hans excellens statsministern talade om ett annat kontrakt, som gjorts upp. Jag känner blott ett kontrakt, nämligen det kontrakt, som domänstyrelsen gjorde upp 1926, det kontrakt som bl. a. innehåller att virket skall levereras under 5 år; därefter skall bolaget hava option på ytterligare 5 år mot rätt för domänstyrelsen att revidera priserna. Jämföra vi nu de föreliggande priserna med detta, blir skillnaden den som jag här talat om. Något annat kontrakt, herr talman, känner jag icke till och icke statsutskottet heller, och jag vågar säga, att fjärde avdelningen säkerligen icke hade reda på något annat kontrakt. Kan nu hans excellens statsministern säga, att priserna icke undergått någon annan ändring än detta halva öre per kubikfot, som skall minskas för varje tio skilling per standard uppåt eller nedåt, då måste statsministern tala om något annat, och då tycker jag, att en återremiss kan åtminstone hava den nytta med sig, att statsutskottet får reda på vilket kontrakt det är fråga om. Det synes mig att för var och en, som vill vara med om att bevilja detta, vore det en mycket enkel och fullkomligt naturlig begäran, att man bör få veta vad dessa siffror innebära och vad det är för uppoffringar och vilka insatser staten här gör. Detta, herr talman, är innebörden av återremissen och den synes mig vara fullkomligt förklarlig.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Herr talman! Jag kan omöjligt förstå herr Lindmans nu gjorda erinringar. Jag upplyste tidigare, att den prisskillnad, varom man talar i år, uppstått på grund av de ändrade priser,

som vid försäljning sistlidna höst erhållits gent emot dem som gällde i fjol. De kontraktsbestämda priser, som hela tiden varit utgångspunkten för underhandlingarna äro medelpriser för några föregående år och äro alltjämt desamma.

Jag förstår icke heller vad det är för ett rubbat antal, som herr Lindman åsyftar. Något giltigt kontrakt har ju i detta fall icke kunnat göras upp, då det på det tilltänkta företags sida icke funnits någon part, som kunnat skriva under ett sådant. En dylik part skall ju under den närmaste tiden skapas. Detta betyder också, att förhandlingarna måst föras på ett annat sätt, än om det funnits ett juridiskt representativt ombud på industriföretagets sida, som kunnat träda fram och precisera sin ståndpunkt och ikläda sig kontraktets förbindelser i enlighet med den ställning, en sådan part skall intaga. Jag förstår verkligen icke vad herr Lindman efter den upplysningen menar med sitt tal om *olika* kontrakt. Det talet är icke tillämpligt på de ändringar som gjorts i det tidigare preliminära avtalet och som jag i mitt förra anförande berörde.

Vad återremissyrkandet angår är detta, sedan första kammararen med mycket stor majoritet bifallit propositionen och utskottets hemställan, ju icke längre aktuellt, utan måste de facto anses utslaget.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag skall endast be att få säga ett par ord.

Då jag framförde samma skäl som herr Lövgren i Nyborg gentemot herr Järtes politik i statsutskottet, förde jag också på tal den risk, som kan möta från övriga industriföretagares sida. Nu kom herr Röing och ville göra gällande, att det var alldeles tvärtom. Jag skall bara be att få hänvisa honom till hur det förhåller sig inom åtskilliga branscher inom handelsvärlden. Jag kan peka på minuthandlarna inom järnbranschen, och jag kunde fortsätta ett stycke till. Herr Röing vet nog, hur man på det hållet betraktar illojal konkurrens. Man kan ju försöka att sälja till billigare priser, så får man nog veta av att man lever.

Sedan sade herr Röing, att han gärna såg mig i vitögat. Jag ber att få konstatera, att han ögonblicket förut sagt sig hoppas. »att herr statsministerns förhoppningar icke må komma på skam». Alltså var det ingen stor fara för herr Röing att uppträda så karskt i det fallet.

Jag skall vidare be att få stryka under, vad herr Kristensson sade om behandlingsordningen i utskottet. Jag vill endast påpeka, att vi kallade upp den, som bäst kände till förhållandena, och hörde oss för både i det ena och andra avseendet. Den slutsats, vi kommo till, var just den, att de jämkningar som här voro tänkta, voro så pass oväsentliga, att de spelade i det stora hela ingen roll.

Nu har på sistone kommit upp ett alldeles nytt skäl för återremiss. Hans excellens herr statsministern har ju redan betonat, att en sådan icke tjänar något till. Herr Olsson i Kullenbergstorp, som icke kunde reda sig med allt det, som anförts i övrigt, nödgades nu framhålla att ärendet bort remitteras till socialiseringsnämnden. Då förstår man, hur dåliga skäl det finns för ett återremissyrkande.

Herr talman! Jag ber fortfarande att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Månsson** i Furuvik: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av att herr Olsson i Kullenbergstorp och herr Järte ideligen talade om socialisering, statssocialism och socialism. Jag ber att få inskräpa, att det här varken är fråga om socialism eller kommunism, utan det är fråga, herr Ols-

Ang.
återupprättan-
det av viss
industriell
verksamhet
i Nederkalix
socken.
(Forts.)

*Ang.
återupprättan-
det av viss
industriell
verksamhet
i Nederkalix
socken.
(Forts.)*

son i Kullenbergstorp, om en barmhärtighetsgärning. Det är alltsammans. Det talas i bibeln om en man, som for till Jerusalem och nog skulle kommit fram, om han icke hade fallit i rövarehänder. De rövade honom och lämnade honom åt sitt öde. En präst och en levit gingo förbi men brydde sig icke om honom. Sedan kom en annan fattig man, som var tvungen att taga hand om honom och hjälpa honom, så att han åtminstone kom i härbärgat. Det är det, som det här är fråga om. Det är fråga om att lägga en plåsterlapp på de sår, som liberalismen och kapitalismen slagit på den arma Kalixbygden. Det är ingen socialism. Den kommer nog så småningom.

För övrigt vet jag icke vad det är staten har gjort. Här gnatas på staten och statshjälp. Statshjälpen är alltid oduglig. De företag, som ha statshjälp, gå alltid sönder. Visa mig då en plats, som är ödelagd på grund av statens verksamhet på det industriella området. Var är den platsen? Var är den befolkningen? När man däremot vill ha mera tullar och hjälp att indirekt höja spannmålstullarna genom införandet av utförselbevis eller vill flytta några paragrafer för de grövre ylletygerna, då är statens hjälp bra att ha. Då räcker icke det enskilda initiativet. Det räcker då icke långt, utan då skall man ha statens hjälp.

Låt oss ett enda ögonblick fråga oss, vilket samhälle vi leva uti. När under den period av 2,500 år, som vi ha något så när aning om, ha vi haft ett samhälle, som sett ut på detta sättet? Mig veterligt bara en enda gång på två och ett halvt årtusende, och det var, när för 400 år sedan feodalismen fullbordades. Den bonde, som hade den bäst odlade jorden, förlorade den, men den, som hade den sämsta, fick ha den kvar.

Vi ha nu haft hela socknar där uppe, där befolkningen skött sitt arbete som hederliga människor, betalat sina skatter och gjort rätt för sig, så långt det varit möjligt. Befolkningen har levat enkelt. Visserligen har man icke haft sådana löner, att man kunnat leva som en del av statens ämbetsmän, men det blir en senare affär att jämma ut den saken. De ha i alla fall försökt göra sitt bästa. Så kommer här vad man kallar en företagare. Han rövar åt sig skogarna. Han huserar, som han behagar. Ett tu tre försvinner han och förlägger verksamheten till en annan plats. Han lämnar det hela åt sitt öde. Var, säger jag, utom när feodalismen fullbordades i 1500-talets början, har det funnits ett sådant samhälle? Aldrig! Teke i historisk tid. Det är ju rena skandalen.

Herr Järte och flera andra ha varit inne på det kapitlet, att man skulle avhjälpa arbetslösheten där uppe genom att sänka lönerna. Hur djupt, hur långt? Varför föregå icke ämbetsmännen med gott exempel och komma in med ett förslag till riksdagen om att sänka sina avlöningar till sågverksarbetarnas genomsnittsnivå? Jag föreställer mig, att riksdagen och statsutskottet skola med glädje upptaga det förslaget till behandling. Lika djärvt som det är av företrädarna för kapitalism och liberalism att här uppträda och blamera sig, när man söker lappa upp deras offer, lika djärvt är det onekligen av ämbetsmän med goda avlöningar att här komma och kräva, att sågverksarbetarna skola sänka sina avlöningar, utan att de själva försöka göra rent hemma hos sig.

Det är tungt och hårt för mig att behöva säga det, men ingen har sagt det och då måste jag taga itu med det obehagliga värvet. Hur djupt skola vi gå? Var är den goda cigarren? Här talas om det utmärkta samhälle, där på grund av de lägre avlöningarna industrien trivs utmärkt. Var finns detta samhälle och den industrien? Är det Berlin med sina 200,000 arbetslösa för närvarande? Eller är det ullkamarierna i Delmenhorst i Tyskland, som vi läste om härom dagen, som reda sig på det sättet, att de skoja till sig undan för undan den ena flocken efter den andra av okunniga ostpreussiska flickor, som stängas

in bakom tillspikade plank, vaktas med revolverar och få 75 öre i veckan? Är det dit, man skall gå, eller hur djupt?

Det har vidare från ett par talare sagts några spydligheter om att man måste betala lärpengar för att överbevisa om vissa villfarande lärors omöjlighet. Ja, gunås, det ha vi fått göra. Vi ha under femtio år fått betala från skogarna 35 miljarder kronor i lärpengar eller något mera än hela den samlade summa, som, statistiskt bokförd, har tagits från jordbruket. Den riktning, som representeras av herr Järte och herr Lindman — jag nämner på grund av den personliga aktning, jag har för herr Lindman, hans namn med stor tvekan, men han är i alla fall representant för denna kapitalistiska riktning — den riktningen har haft 35 miljarder kronor på femtio år i lärpengar. De ha kommit till fullmogna och fullvuxna skogar och bara behövt vräka ned träden i flottlederna och såga dem och skeppa ut dem, allt under tämligen gynnsamma konjunkture. De hade av detta kunnat skapa ett himmelrike, som det bondesamhälle var, som vi hade för sju- å åttahundra år sedan. Ett sådant samhälle, fastän mera tillämpligt på vår tids förhållanden, hade de kunnat skapa för dessa pengar. Ha de gjort det? Nej, de ha ätit upp det i Gud vet vad för krokar här och där i storstäderna och runt omkring. Nog har svenska folket och enskilda betalt lärpengar. Vi ha hört av debatten, att dessa lärpengar ha ännu icke verkat. Man har ännu icke kommit underfund med hur omöjligt det är att skapa ett verkligt civiliserat samhälle med ett liberalt och kapitalistiskt system.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan, icke på grund av att det är vare sig socialism eller kommunism eller något annat i den vägen, utan därför att det är en riksdagens barmhärtighetsgärning och bot till ett förött och misshandlat folk.

Herr **Lövgren** i Nyborg: Ja, herr talman, sedan första kammaren fattat sitt beslut och bifallit statsutskottets hemställan med ett tillägg, som kommer in efter det stycke, som slutar med orden »planens genomförande», skall jag be att få framställa samma yrkande i denna kammare. Tillägget skall då lyda: »Därest förluster skulle genom ett beslut i överensstämmelse med propositionen uppkomma för domänverket eller postsparbanken, förutsätter utskottet, att sådana förluster skola av staten genom skattemedel täckas.»

Herr **Lindman**: Herr talman, endast ett par ord! Man hjälper icke upp saken genom att rida på ord och anmärka på uttrycken: kontrakt eller kontraktsförslag. Jag vet väl att icke något kontrakt är uppgjort. Jag har här talat om kontraktsförslag, men det kan ju hända att jag sagt kontrakt; således alldeles såsom det står i Kungl. Maj:ts proposition, där det också kallas kontrakt.

Nu vill emellertid hans excellens herr statsministern icke erkänna mer än ett kontraktsförslag. Jag ber blott att få erinra att jag då här talat om den skillnad, som ligger mellan domänstyrelsens tioåriga kontraktsförslag och de priser, som nu i år komma att betalas av det nya bolaget. Nu kommer man emellertid icke till rätta med detta, och därför torde det nog vara bäst att låta framtiden få utvisa vem som har rätt. Genom att taga det tillägg herr Lövgren i Nyborg föreslagit, som jag antar går igenom, tar staten på sig att betala de förluster, som domänstyrelsen gör, och då kommer det fram så småningom.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav först propositioner i fråga om det under överläggningen framställda yrkandet om ärendets återremitterande till utskottet för ny behandling, nämligen dels på bifall till

*Ang.
återupprättan-
det av viss
industriell
verksamhet
i Nederkalix
socken.
(Forts.)*

*Ang.
återupprättan-
det av viss
industriell
verksamhet
i Nederkalix
socken.
(Forts.)*

berörda yrkande, dels ock på avslag därå; och fattade kammaren beslut i enlighet med sistnämnda proposition.

Vidare framställde herr talmannen beträffande utskottets hemställda propositioner dels på bifall till berörda hemställda, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den av herr Hallin m. fl. avgivna, vid utlåandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställda.

Slutligen blev efter av herr talmannen därå given proposition det av herr Lövgren i Nyborg under överläggningen gjorda yrkandet i avseende å motiveringen av kammaren bifallet.

§ 4.

Föredrogos vart för sig bankoutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare, i vad angår flottans pensionskassa; och

nr 7, angående fullmäktiges i riksgäldskontoret förslag till utarbetande av ett person- och sakregister till riksdagens protokoll med bihang för åren 1921—1930; och biföll kammaren vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 5.

Bankoutskottets härfpå föredragna memorial, nr 8, med överlämnande av redaktionskommitténs för utgivande av ett historiskt och statsvetenskapligt arbete om den svenska riksdagen berättelse över kommitténs verksamhet under år 1927; lades till handlingarna.

§ 6.

Vidare föredrogos vart efter annat bankoutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckta motioner om höjd pension åt förre vaktmästaren Nils Modén;

nr 10, i anledning av väckt motion i fråga om viss ändring i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension m. m.;

nr 11, i anledning av väckt motion angående höjning av de statliga befattningshavarnas pensionsålder; och

nr 12, i anledning av väckt motion om höjning av pensionsåldern för manliga folkskollärare.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 7.

Interpellation.

Ordet lämnades härefter på begäran till herr **Dahlén**, som anförde: Herr talman! De svenska statsmakterna ha vid upprepade tillfällen förklarat sig stå »neutrala» i striden på arbetsmarknaden mellan arbetare och arbetsgivare. Att detta varit en chimär ha av oss kommunister lika ofta framhållits. Att den senare uppfattningen också visat sig vara riktig, därom har man i dessa dagar fått ett ytterligare bevis.

Genom pressen har nämligen gått ett meddelande om, att genom den rådande lockouten och blockaden vid Mackmyra sulfidfabrik ha en del samvetsömna värnpliktiga, som äro förlagda till Mackmyra kronopark, blivit indragna i den där rådande konflikten.

De värnpliktiga skulle nämligen lossa sex vagnar sulfitved, som levererats av revirförvaltningen. Sedan fyra vagnar lossats, förklarade de värnpliktiga att de ej ville fortsätta, då arbetet var förklarat i blockad, förrän de från regeringen erhållit skriftligt besked, att de lagligen voro skyldiga att utföra arbetet. På en telegrafisk förfrågan till statsministern ingick svar från försvarsministern, som meddelade, att de som fullgöra värnpliktstjänstgöring genom civilt arbete stå utanför den allmänna arbetsmarknaden och få icke beröras av strejker eller blockader, varför de äro förpliktade att fullgöra sitt arbete och lyda arbetsbefälet utan hänsyn till blockad. Sedan detta besked ingått, ha de värnpliktiga beslutat upptaga arbetet.

Denna konflikt har även behandlats av vederbörande fackförening i Mackmyra och därvid beslöts, att, om regeringen ålade de värnpliktiga att utföra arbetet, fackföreningen på grund av dessa omständigheter icke skulle betrakta dessa som blockadbrytare. Att det är *blockadbryteri* vidhåller däremot fackföreningen på det bestämdaste.

I anledning av detta anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få framställa följande frågor.

1) Anser herr statsrådet det vara i överensstämmelse med statens uttalande »neutralitet» i konflikter mellan arbetare och arbetsgivare att tvinga samvetsömma värnpliktiga att utföra blockerat arbete och därigenom självfallet gynna den ena parten, arbetsgivarna, i den pågående konflikten?

2) För den händelse åtgärden i fråga kan anses stå i full överensstämmelse med gällande författningar, ämnar herr statsrådet då vidtaga åtgärder för sådan ändring i dessa författningar, att händelser sådana som ovan relaterade icke behöva upprepas?

Ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtande, nr 9, angående regleringen för budgetåret 1928—1929 av utgifterna för kapitalökning i avseende å post- och telegrafverken samt statens järnvägar och vattenfallsverk; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckt motion angående lagstiftning om arbetslöshetsförsäkring;

nr 2, i anledning av väckt motion om införande av obligatorisk statlig moderskapshjälp; och

nr 3, i anledning av väckt motion angående en mera effektiv skatteutjämning för hårt skattetyngda landskommuner.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Västberg</i>	under	4	dagar	fr. o. m. den	17	febr.,
» <i>Pehrsson</i> i Göteborg	»	5	»	»	16	»
» <i>Lorichs</i>	»	5	»	»	17	»
» <i>Mårtensson</i>	»	4	»	»	17	»
» <i>Bengtsson</i> i Norup	»	9	»	»	18	»

Andra kammarens protokoll 1928. Nr 10.

herr <i>Carlson</i> i Mölndal	under 5 dagar fr. o. m. den 18 febr.,	
» <i>Olsson</i> i Broberg	» 12 » » » 17 »	
» <i>Lindley</i>	» 4 » » » 17 »	
» <i>Sjöström</i>	» 5 » » » 16 »	
» <i>Jeppsson</i>	» 5 » » » 17 »	
» andre vice talmannen <i>Nilsson</i>	» 6 » » » 16 »	
» <i>Andersson</i> i Grimbo	» 2 » » » 16 »	och
» <i>Dahlén</i>	» 6 » » » 16 »	

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.40 e. m.

In fidem
Per Cronvall.